

DE OORLOG, 8 oktober 1914  
 [ALGEMEEN HANDELSBLAD, No. 27841]

[Donderdag 8 October 1914]

Inhoudsopgave van 8 oktober 1914

[ALGEMEEN HANDELSBLAD, No. 27841] .....	1
Van het Oostelijk oorlogstooneel. ....	2
In Galicië. ....	2
De strijd in Hongarije. ....	2
Russen en Duitschers. ....	3
Op Zee. ....	3
Een Duitse torpedoboot vernield. ....	3
Nog meer Duitse schepen in den grond geboord? .....	3
De strijd in Noord-Frankrijk. — Russen en Duitschers. — Het Belgische Grijshoek. —	
De president der Vereenigde Staten en de Duitse keizer.....	3
Op het Westelijk oorlogstooneel. ....	3
Het bombardement van Antwerpen. ....	3
De strijd in Noord-Frankrijk. ....	3
Een Engelsch communiqué. ....	3
De gevechten op den linkervleugel der Franschen. ....	3
In het verre Oosten. ....	4
De bezetting van Jaluit. ....	4
FRANKRIJK. ....	4
Opvoeding van de jeugd. ....	4
BELGIË. ....	4
Het Belgische Grijsboek. ....	4
Advertentie .....	5
ENGELAND. ....	5
Artikelen waarvan uitvoer is verboden. ....	5
Uitvoer van mermoswol. ....	5
DUITSCHLAND. ....	5
De zonen des Keizers. ....	5
Voor Oost-Pruisen. ....	5
Duitse afgevaardigden onder de wapens. ....	5
VEREENIGDE STATEN. ....	5
De president der Ver. Staten en de Duitse Keizer. ....	5
AFRIKA. ....	6
Gevechten in Kameroen. ....	6
CUBA. ....	6
Een gezant in nood. ....	6
ALBANIË. ....	6
Albaneezen en Epirotcn. ....	6
Nederland en de Oorlog. ....	6
Ons gezantschap in België. ....	6
Nieuwe verbodsbepalingen op den uitvoer. ....	6
Uit Eindhoven. ....	6
Belgische vluchtelingen. ....	6
Uit Breda. ....	6
Het Kamerlid Van Kol. ....	8
Plaatsing van krankzinnigen uit België. ....	8
De inbeslagneming van granen te Groningen. ....	8
De Fransche schatkist en de Banque de Francs. ....	8
Uit Hongarije. ....	8
Douaneontvangsten van Noorwegen. ....	9
Uit Oostenrijk-Hongarije. ....	9
De Duitse Oorlogsleening. ....	9
[ALGEMEEN HANDELSBLAD, No. 27841] .....	9
DE OORLOG De algemeene toestand. — De beschieting van Antwerpen. —Op het Westelijk en Oostelijk oorlogstooneel. — De "E 9" vernielde een Duitse torpedojager. —	
Brieven en Berichten uit de oorlogvoerende landen. ....	9
De algemeene toestand. ....	9
Op het Westelijk oorlogstooneel. ....	10
De strijd in Noord-Frankrijk. ....	10
Fransch communiqué. ....	11
De beschieting van Antwerpen. ....	11

Engelschen te België. ....	11
Wie zal de eerste zijn?.....	11
De toestand te Antwerpen. ....	11
De fortten om Antwerpen. ....	12
De sterkte van het Duitsche westerleger. ....	13
In de loopgraven. ....	13
Laatste Berichten. ....	14
Van het Oostelijk oorlogstooneel. ....	14
Russen en Duitschers. ....	14
Het bombardement van Przemysl. ....	14
Uit het Verre Oosten. ....	14
Yap bezet. ....	14
Op Zee. ....	14
De Britsche onderzeeër "E. 9". ....	14
BELGIE. ....	14
De nat. ....	14
Naar de Kanaalkust. ....	14
Aan de Limburgsche grens. ....	14
Moderne ontploffingsmiddelen. ....	15
FRANKRIJK. ....	16
Jacht op een luchtschip.....	16
Elzas-Lotharingen weer Fransch. ....	16
Tegen spionnen. ....	17
Een brief van een officier. ....	17
De houding van Turkije. ....	17
DUITSCHLAND. ....	17
Duitsche kabels verbroken. ....	17
Kunstwerken in het vijandelijk land. ....	18
De Cubaansche gezant te Berlijn.....	18
ENGELAND. ....	18
De Canadeesche troepen. ....	18
RUSLAND. ....	18
Russische tegenspraak van Duitsche berichten. ....	18
ALBANIË. ....	18
Van Dag tot Dag. ....	19
België in Nederland. ....	19
ONDER DE STREEP. ....	20
Allerlei. ....	21
Oorlogs-nood onder de dieren. ....	21
- □ - Onderscheidingsteekenen - ....	22
Duitsche soldaten-boeken. - ....	22
Uit Maastricht. ....	22
Vluchtoord Oldebroek. ....	22
Belgische vluchtelingen. ....	23
Een Zionistische leeszaal. ....	23
Nederland en de Oorlog. ....	24
Begravenis schipbreukelingen. ....	24
De Amerikaansche oogsten. ....	24

5

**EDITIE VAN 2 UUR.**

**Van het Oostelijk oorlogstooneel.**

10 **In Galicië.**

BOEDAPEST, 7 Oct. (W. B.) Volgens officieele berichten hebben de Oostenrijksch-Hongaansche troepen de Russische legermacht, die een inval heeft gedaan in Maramaros Sriget verslagen en reeds vervolgd tot Nagybocska. De autoriteiten zullen heden hunne ambtelijke bezigheden hervatten. Het begraven der in den jongsten slag bij T?szok gesneuvelde Russen duurt nog voort. Te Ou?re zijn 8000 Russen begraven.

15

**De strijd in Hongarije.**

BOEDAPEST, 7 Oct. (W. B.) Volgens de bladen zijn de Russen uit het door hen bezette Maramaros Sziget weggetrokken. De stad is bezet door Oostenrijksch-Hongaarsche troepen.

20

**Russen en Duitschers.**

25 PARIJS, 7 Oct. (Reuter.) (Communiqué.) Het Duitsche leger, verslagen in den slag bij Augustowa, die geduurd heeft van 25 September tot 3 October, tracht zich aan de vervolging te onttrekken in stellingen, aangelegd langs de grens van Wirballen tot Lyck. De Russische troepen rukken echter voort en zijn op verschillende punten in Oost-Pruisen binnengedrongen. Het Duitsche offensief aan de Njemen is dus geëindigd met een volslagen nederlaag en zeer aanzienlijke verliezen.

30 Omtrent de gevechten in Oost-Pruisen wordt ons uit Berlijn geseind: "De berichten van Russische zijde over zegepralen hunner legers in Oost-Pruisen zijn absoluut onjuist. Twee Russische legerkorpsen hebben geweldig klop gehad van de Duitschers en een groote hoeveelheid oorlogsmaterieel werd daarbij door de onzen veroverd. De Duitsche troepen konden echter niet voldoende voordeel uit hunne overwinning trekken doordat de Russische rechtervleugel trachtte de Duitschers uit hunne gunstig gekozen

35 stellingen weg te lokken. Het is den Duitschen troepen echter gelukt den opmarsch van het gros van het Russische leger reeds in het gouvernement Soewalki tot staan te brengen. Geen enkel groote Russische troepenafdeeling van ook maar eenige beteekenis heeft opnieuw Duitsch gebied betreden."

40 **Op Zee.**

**Een Duitsche torpedoboot vernield.**

LONDEN, 7 Oct. (Reuter.) De Admiraliteit bericht, dat de onderzeeër "E 9" behouden is teruggekeerd na een Duitschen torpedojager door middel van een torpedo ter hoogte van de rivier de Eems in den grond te hebben geboord.

45

**Nog meer Duitsche schepen in den grond geboord?**

TOKIO, 7 Oct. (Reuter.) De minister van oorlog sprak het vermoeden uit, dat de Duitsche kruiser "Cormoran" en twee Duitsche kanonnoerbooten in de Golf van Kiautsjau in den grond zijn geboord.

50

**DE OORLOG**

**De strijd in Noord-Frankrijk. — Russen en Duitschers. — Het Belgische Grijshoek. — De president der Vereenigde Staten en de Duitsche keizer.**

55 **Op het Westelijk oorlogstooneel.**

**Het bombardement van Antwerpen.**

Onze bijzondere berichtgever seinde gisteren: Hedennamiddag een uur werd door den bevelhebber der Duitsche troepen aangelegd, dat hedennacht te drie uur met de beschieting der stad zal worden aangevangen, zoo deze zich niet voor dien tijd heeft overgegeven. Het hevige schieten van hedennacht veroorzaakte groote paniek, vooral onder de lagere bevolking. De stations werden bestormd en de treinen naar Nederland waren overvol vluchtelingen. In Roosendaal is het stampvol met gevluchte Antwerpenaars. De Duitschers hebben met zwaar geschut de Nethe geforceerd; Lier en Contich zijn in brand geschoten. Door de bres tusschen Contich en Vieux Dieu (Ouden God) dringen zij nu voorwaarts en beschieten de tweede fortelinie. Sinds gisteren is zwaar Engelsch scheepsgeschut in actie, maar zonder veel hoop.

70 **De strijd in Noord-Frankrijk.**

PARIJS, 7 Oct. (Reuter.) (Communiqué.) Op onzen linkervleugel wordt de strijd nog steeds met groote felheid voortgezet. De tegenover elkander liggende fronten strekken zich uit tot in de buurt van Lens en La Bassée, waaraan zich dan nog cavalerie-massa's aansluiten, die onderling in gevecht zijn tot in de streek van Armen? Omtrent het front van de Somme tot de M?aa walt niets te vermelden. In Woëvre heeft de vijand opnieuw een poging gedaan om ons voortdringen tegen te, houden, zijn aanvallen zijn echter mislukt.

75

**Een Engelsch communiqué.**

LONDEN, 7 Oct. (Reuter.) In een communiqué van het Persbureau wordt hulde gebracht aan de dapperheid en het élan der Fransche troepen in de hevige gevechten ten noorden van de Oise en bij Lens. Verder zegt het communiqué, dat de algemeene toestand bevredigend is en het voegt daaraan toe, dat de Duitschers voor Antwerpen hunne posities vooruit hebben geschoven en dat door het garnizoen krachtigen tegenstand wordt geboden.

85

**De gevechten op den linkervleugel der Franschen.**

De "Daily Mail" publiceert een heele serie interessante bijzonderheden over de

gevechten aan den Franschen linkervleugel. Volgens het blad zouden de Duitschers in de laatste dagen hun gevechtsfront gestadig in noordwestelijke richting hebben uitgebreid. De verbondenen trachtten nu deze bewegingen te neutraliseeren door hun front eveneens te verlengen. Te dien einde waren er van den kant der Franschen en Engelschen zware marschen noodig. De Fransche troepen legden dikwijls dagmarschen van 40 tot 50 K.M. af. Den Duitschers is het tot nu toe echter nog steeds gelukt, hun front op gelijke hoogte met dat der verbondenen te houden. Op Zaterdag zou aan het Deutsche leger bijna het doorbreken bij Albert gelukt zijn, hevig artillerievuur bracht n.l. de Fransche infanterie in groot gevaar. De nacht van Zaterdag op Zondag was wel het zwaarste moment van dit geweldige artillerieduel. Het nachtelijk duister moest, om zoo te zeggen, wijken voor het schelle licht der explodeerende projectielen. Zondags wonnen de Duitschers onmiskenbaar terrein en tot den middag waren ze besteng aan het voortrukken. Hun verder opdringen kon slechts door een onophoudelijk artilleriesnelvuur worden tegengehouden. Ook Dinsdag zetten de Duitschers hunne aanvallen verder voort. Tijdens het gevecht werd het kleine stadje Albert door het kanonvuur volkomen vernield. De bewoners zochten hun heil in de vlucht naar Amiens, de straatweg was zwart van vluchtelingen. Het in vlammen opgaande stadje was 's avonds één vlammenzee, waartegen zich de kerk met haar volkomen ongedeerd gebleven toren als een donker silhouet scherp afteekende.

#### **In het verre Oosten.**

##### **De bezetting van Jaluit.**

BERLIJN, 7 Oct. (W. B.) Wij vernemen, dat Jaluit, dat volgens een Reutertelegram uit Tokio door de Japanners bezet is, een niet-versterkte plaats is.

#### **FRANKRIJK.**

##### **Opvoeding van de jeugd.**

De minister van onderwijs Sarraut heeft aan het onderwyzend personeel een aanschrijving gericht, waarin hij den wensch te kennen geeft, dat bij het begin van den nieuwen cursus door den leeraar een ernstig woord in vaderlandslievenden geest wordt gericht tot de leerlingen. De eerste les moet gebruikt worden om den heiligen strijd te huldigen, waarin de Fransche legers gewikkeld zijn. In het geheele land zullen op hetzelfde uur de zonen van Frankrijk het genie van hun volk vereeren en een groet brengen aan den heldenmoed van hen, die hun bloed storten voor vrijheid, rechtvaardigheid en recht. De toespraak van den meester moet kort en krachtig zijn en in overeenstemming met den leeftijd van zijn gehoor. Elk der scholen heeft strijders naar het front' gezonden, leeraren of wel leerlingen en elk draagt reeds fier rouw over een der haren. De onderwijzer moet allereerst herinneringen aan die dooden opwekken en de leerlingen aanmoedigen hun voorbeeld te volgen. Hij moet daarbij zorgen een blij venden indruk te vestigen in het gemoed van zijn leerlingen. Dan worde in groote trekken, .ober en duidelijk, de wor dingsgechiedenis van den oorlog toegelicht, de niet te verontschuldigen overval, die den strijd heeft ingeleid, gememoreerd en ten slotte erop gewezen hoe Frankrijk, als aloude kampvechter voor vooruitgang en recht, zich voor de geheele beschaafde wereld nogmaals moest opmaken om met zijn dappere bondgenooten den stormloop der moderne barbaren af te slaan. De verbitterde strijd, welke onweerstaanbaar tot de overwinning leidt, voegt elken dag aan den roem der Fransche soldaten duizenden 'bewijzen van hun heldenmoed toe, zoodat de onderwijzer slechts te kiezen .leeft om zijn . woorden kracht bij te zetten De levendige herinnering aan dit eerste lesuur mag nimmer vervagen in den geest van den leerling, den toekomstigen'burger. De onderwijzer, die zijn woorden onuitwischaar gegrift heeft in het wezen van zijn jeugdige toehoorders, blijft het vertrouwen van de Republiek waardig.

#### **BELGIË.**

##### **Het Belgische Grijsboek.**

LONDEN, 7 Oct. (Reuter.) Het Belgische Grijsboek werpt een nieuw licht op de onderhandelingen, die aan de oorlogsverklaring vooraf zijn gegaan. Na op 31 Juli en 2 Aug. aan het Belgische ministerie van buitenlandsche zaken verzekeringen te hebben gegeven omtrent de handhaving van de Belgische neutraliteit, overhandigde de Deutsche gezant op 2 Augustus te 5 uur 's namiddags het bekende ultimatum en deelde hij op 3 Augustus mede, dat hem door zijn regeering was opgedragen aan de Belgische te verklaren, dat Fransche bestuurbare ballons bommen hadden geworpen, dat een Fransche cavalerie-patrouille de grens had overschreden en dat het volkenrecht dus geschonden was. Op de vraag van den secretaris-generaal waar zulks geschied was, werd geantwoord: "In Duitschland", waarop de secretaris-generaal opmerkte, dat hij dan niet begreep met welk doel deze mededeeling dan werd gedaan. De gezant antwoordde,

160 dat uit deze tegen het volkenrecht indruischende handelingen viel af te leiden, dat Frankrijk tot andere dergelijke handelingen zou overgaan. Den volgenden ochtend overhandigde de gezant de oorlogsverklaring.

**Advertentie**

165 P. VAN DEN BRUL, Nieuwendijk 184 t/o Ee?rspassage DEMI SAiIONS. Moderne kieuren, - Elegante modellen. (Adv.)

**ENGELAND.**

**Artikelen waarvan uitvoer is verboden.**

170 LONDEN, 7 Oct. (Reuter.) De "Staatscourant" publiceert heden de lijst van artikelen waarvan de uitvoer is verboden, o.a. hennep of vlasweefsels of de grondstoffen voor vervaardiging van linnen, zeilen, touwwerk, bindgaren, uitgezonderd draad en touw van manillahennep. Ook is verboden de uitvoer van wollen dekens, alle soorten huiden, gedroogd of gelooïd; ruwe of bewerkte varkenshuiden; bewerkte of onbewerkte leersoorten, te gebruiken voor het maken van zadels; schoeisel; onbewerkte schapen- en lammerenwol. Het verbod betreft de uitvoer naar alle vreemde havens in Europa aan 175 de Atlantische en Middellandsche Zee en de Zwarte Zee, behalve de Russische, Fransche, Belgische, Spaansche en Portugeesche havens. De uitvoer naar de Oostzee is geheel verboden.

**Uitvoer van mermoswol.**

180 LONDEN, 7 Oct. (Reuter.) De Regeering heeft besloten den uitvoer van mermos-wol toe te staan op bonafide bewijs van bestemming.

**DUITSCHLAND.**

**De zonen des Keizers.**

185 BERLIJN, 7 October. (W. B.) Prins Eitel Fritz is in het gevecht met zijn paard gevallen, en heeft daarbij zijn knie gekwetst. Prins Joachim is hersteld en wacht op de vergunning van den keizer om weer naar het front te mogen terugkeeren.

**Voor Oost-Pruisen.**

190 BERLIJN, 7 Oct. (W. B.) Het krediet, dat in den Landdag zal worden aangevraagd ter ondersteuning van Oost-Pruisen, zal eenige honderden millioenen bedragen.

**Duitsche afgevaardigden onder de wapens.**

195 Volgens een lijst, voorkomende in de "Nordd. Allgem. Zeitung", zijn thans 65 Rijksdagafgevaardigden onder de wapens, o. a. de leider der nationaal-liberalen Bassermann, die afdeulingscommandant van een munitie-colonne is en wegens zijn verdiensten voor Namen tot majoor werd bevorderd. Van de socialistische Rijksdagleden dienen er 25. Een der eersten, die zich als vrijwilliger aanmeldde, was de socialistische leider dr. Ludwig Frank, die, zooals wij indertijd mededeelden, in 200 Frankrijk sneuvelde. De beide bekende socialisten Karl Liebknecht en Südekum kunnen elk oogenblik onder de wapens worden geroepen. Enkele afgevaardigden zijn in handen van den vijand gevallen. De ouderdomspresident van de Kamer, de Poolsche leider prins Radziwill, wordt in Rusland vastgehouden, de liberale afgevaardigde dr. Ablasz werd op een reis voor zaken te Petersburg gevangen genomen en de soc.-dem. afgevaardigde 205 dr. Weill ligt te Parijs in een sanatorium.

**VEREENIGDE STATEN.**

**De president der Ver. Staten en de Duitse Keizer.**

210 BERLIJN, 7 Oct. (W. B.) De "Nordd. Allgem. Zeit." publiceert het antwoord van den president der Vereenigde Staten op het bekende telegram van den Keizer. Het luidt aldus: "Uwe Majesteits belangrijke mededeeling van 7 September heb ik ontvangen en met de grootste belangstelling en deelneming gelezen. Ik gevoel mij vereerd, dat U. M. zich om een onpartijdig oordeel wendt tot mij, als den vertegenwoordiger van een bij den huidige oorlog in het geheel niet betrokken staat, die den oprechten wensch 215 koestert de waarheid te leeren kennen en er rekening mede te houden. U zult, daar ben ik zeker van, niet verwachten, dat ik meer zeg. Ik bid God, dat deze oorlog spoedig ten einde moge zijn. De dag der afrekening zal, daarvan houd ik mij verzekerd, komen wanneer de Europeesche naties zich zullen vereenigen om een einde te maken aan alle geschillen. Waar onrecht is begaan, zullen de gevolgen niet uitblijven en van de 220 schuldigen zal verantwoording worden geëischt. De volken der aarde zijn het gelukkigerwijs eens, dat die afrekening én die eenheid moeten komen. Voor zoover echter het desbetreffende plan onvoldoende mocht zijn, zal de meening der menschheid in alle noodige gevallen aanvullend ingrijpen. Het zou onverstandig zijn en voorbarig

225 voor een enkele aan den tegenwoordigen oorlog gelukkig vreemde regeering,  
onvereenigbaar zelfs met een neutrale houding van een staat als de onze, die buiten  
den strijd staat, zich een definitief oordeel te vormen of dit te uiten. Ik laat mij  
zoo vrij uit, omdat ik weet, dat U verwacht en wenscht, dat ik als vriend tot een  
vriend zal spreken en omdat ik overtuigd ben, dat het terughouden van een oordeel tot  
230 na afloop van den oorlog, als alle gebeurtenissen en omstandigheden in haren vollen  
omvang en waren samenhang overzien kunnen worden door u zelf als de ware uitdrukking  
van oprechte neutraliteit zal worden beschouwd." get.: Woodrow Wilson.

#### **AFRIKA.**

##### **Gevechten in Kameroen.**

235 BERLIJN, 7 Oct. (W. B.) De gouverneur van Kameroen bericht: "In het begin van  
September is hier met succes gestreden tegen Engelschen en Franschen. In deze  
gevechten zijn de eerste-luitenants Von Rothkirch en Milbrat en het districtshoofd  
Rausch gesneuveld." In bevoegde kringen veronderstelt men, dat deze gevechten hebben  
plaats gehad aan de Benue- en de Cross-rivier.

240

#### **CUBA.**

##### **Een gezant in nood.**

245 NEW-YORK, 7 Oct. (Reuter.) De "New York Times" deelt mede, dat Velez, de Cubaansche  
gezant te Londen, gisteravond uit Cuba te New Vork is aangekomen en zich naar Europa  
zal begeven, voorzien van geld om den gezant van Cuba te Berlijn Quesado en zijn  
gezin, die te Berlijn in ongelukkige omstandigheden verkeerden, te ondersteunen. De  
zoon van Quesado is te Berlijn gevangen genomen, onder beschuldiging een Russisch  
agent te zijn. Velez heeft de opdracht alle Cubaansche legaties (consulaten ?) in  
Duitschland te sluiten.

250

#### **ALBANIË.**

##### **Albaneezen en Epirotcn.**

255 SALONIKI, 7 Oct. (W. B.) Naar uit Koritza wordt gemeld, zijn ALBANeezen, die  
beproefden zich van rivierovergangen bij Malik meester te maken, plotseling door  
Epirotische strijdkrachten aangegrepen. De aanvallers moeten zijn teruggeslagen.

##### **Nederland en de Oorlog.**

##### **Ons gezantschap in België.**

260 De verplaatsing van het Nederlandsch Gezantschap van Antwerpen naar Ostende is  
aanstaande. Zij werd reeds heden verwacht.

##### **Nieuwe verbodsbepalingen op den uitvoer.**

265 Bij Kon. Besl. van 6 Oct. (St.bl. No. 473 en 474) is verboden, met ing. van 8  
October, de uitvoer van: wollen borstrokken, "wollen truien, wollen sokken en wollen  
handschoenen (alles manskledingstukken); prikkeldraad, ledige ' zakken, ruwe jute,  
jute doek, jute garens en linnen garens De Kroon behoudt zich voor deze  
verbodsbepalingen tijdelijk op te heffen of in bijzondere gevallen daarvan ontheffing  
te doen verleen. (St.-Ct.J

##### **Uit Eindhoven.**

270 Onze corr. te Eindhoven seint: 116 Belgische soldaten zijn gisteren te Eindhoven  
binnengebracht, die uit de richting Hamont door een paar duizend Duitschers naar onze  
grens waren opgedreven. Zij zijn in Apollo's Lust ondergebracht en worden heden ter  
interneering naar het Noorden gevoerd. De Duitschers rukken verder op Neerpelt en  
275 Achel aan, vlak aan onze grens. Alle bewoners van die dorpen vluchten.

##### **Belgische vluchtelingen.**

280 Een onzer bijzondere correspondenten seint uit Esschen 7 Oct. 3 uur voorm.: De  
toestand hier wordt wanhopig. Gedreven door niet-redeneerende ulanenvrees bestormen  
duizenden menschen de enkele treinen tusschen Esschen en Roosendaal, niets ontziende  
in hun wilde vlucht. Het is uiterst gewenscht voortdurend extra-treinen te laten  
loopen. De beambten te Roosendaal werken met grooten opofferenden ijver, maar meer  
materieel is dringend noodig.

285 Men seint ons uit Vlissingen: Gisteren kwamen hier weer stampvolle booten  
vluchtelingen aan. Velen gingen door naar Engeland, doch honderden werden weder op  
Walcheren ondergebracht. Ook passeerden booten direct van Antwerpen naar Engeland.

##### **Uit Breda.**

Onze correspondent te Breda schrijft: Het mag wel eens vermeld worden, hoe bijzonder

290 gastvrij het Sint Lucia-gesticht te Princenhage bij Breda zijne deuren openzet voor  
al wie uit België gevlucht, onderdak moet vragen. Onverwachts stonden Dinsdagmiddag  
29 geestelijke zusters der orde Clarissen ?olletine uit de La Moriniore-straat te  
Antwerpen met haren directeur voor de deur van bovengenoemd gesticht, waar zij  
295 allerhartelijkst werden opgenomen. Tot het einde van den oorlog is dezen  
vluchtelingen huisvesting en verzorging aldaar toegezegd. De zusters deelden ons het  
volgende mede: Hedenmorgen (Dinsdag 6 October) ongeveer negen uur werd ons allen  
aangeraden zoo spoedig mogelijk te vertrekken. Direct werd het noodige bijeengegaard  
en gingen allen heen, uitgezonderd 4 zusters die haar klooster en kerk niet onbeheerd  
300 wilden laten.  
Per trein bereikten zij zonder eenige moeielijkheid Esschen en van daar Breda.  
Onder deze vluchtelingen bevindt zich eene 83-jarige zuster, die volslagen blind is,  
en in ruim 50 jaar niet verder was geweest dan hare cel en naaste omgeving. Een  
zestiental geestelijke zusters van het Augustinessen-gasthuis uit Lier vonden  
305 eveneens in het St. Lucia-gesticht liefderijke opname. Zij zijn de laatsten die dit  
geteisterde plaatsje verlieten. Een harer vertelt: Acht dagen geleden viel de eerste  
bom in ons gasthuis, alwaar 160 militaire gewonden benevens vele burgerzieken  
verpleegd werden. Behalve het gasthuis waren nog vier zalen in het klooster tot  
ambulance ingericht. In één zaal trof een bom 7 doodelijk, terwijl er velen gekwetst  
310 werden. Wat eenigszins kon, vluchtte. De zwaar-gekwetsten werden door ons  
onmiddellijk in de kelders geborgen. Het was noodzakelijk, dat daar zelfs in die  
kelders geopereerd werd. Drie dagen en drie nachten moesten we met onze zieken in de  
kelders verblijven, daarna werd het mogelijk onze ergst-gekwetsten naar Antwerpen te  
vervoeren. Opnieuw werden er ruim 70 van het slagveld aangevoerd. Toen we ook die  
naar Antwerpen gebracht hadden, hebben wij, 73 in getal, met onze directeur, onder  
315 kanongebulder onze inrichting verlaten. Lier was volkomen ontvolkt, wij waren de  
laatsten. Achterom ziende zagen wij, dat hetgeen nog van onze instelling was  
overgebleven, vernield werd. Per tram bereikten wij Hoogstraeten, waar de Paters ons  
huisvesting verleenden. We hadden gehoopt gezamenlijk naar Holland te kunnen  
vertrekken, doch een pastoor uit Wusite kwam hulp vragen voor zieke krankzinnigen en  
320 misdadigers. Direct bleven toen 10 zusters achter om dezen te verzorgen. De 63  
overigen zijn te Breda aangekomen, en ondergebracht in het St. Luciagesticht te  
Princenhage, het R.K. Weeshuis te Breda en bij particulieren aldaar. Ook dertien  
zusters Ursulinen uit Londerzeel bij Mechelen kwamen Dinsdagmiddag te Breda aan. Haar  
klooster is totaal vernield. Het lag niet in de bedoeling, dit klooster te  
325 beschieten, maar ter plaatse van het klooster, was juist een samentreffen. Er waren  
56 zusters; – de pensionitaires waren vertrokken. Geheel het klooster was een  
ziekenhuis; honderden gewonden werden ingebracht; duizenden militairen zijn er  
gedurende den oorlog gehuisvest. Plotseling werd de kerktoren gebombardeerd.  
Verscheidene vluchtten, de zieken en ouden van dagen werden in de kelders gebracht.  
330 Opeens stond alles in lichterlaaie. Toen hebben de Belgische soldaten zich kranig  
geweerd door met ware doodsverachting de zieken en gewonden uit de vlammen te halen,  
en op bedden in karretjes te leggen. De droeve stoet bracht het den eersten nacht tot  
Londerzeel St. Joseph. Daarna bereikten ze den anderen dag te voet Purse, de  
sterksten reden de wagentjes met zieken en zwakken voort. De zusters van het  
335 Ursulinen-klooster te Purse waren gevlucht. Drie dagen bleven de zusters uit  
Londerzeel in dat klooster; ook van daar werden ze verdreven. De trein bracht haar  
naar Borgerhout, van daar zou de moeder-overste met 35 zusters naar Engeland  
vertrekken, doch er liep geen trein naar Ostende. Evenmin was daar een boot naar  
Engeland. Middelerwijl waren de overige zusters naar Roozendaal vertrokken en van  
340 daar naar Breda, welke plaats zij morgen weer verlaten. Al deze vluchtelingen zijn  
vol dankbaarheid voor de liefderijke ontvangst in Nederland, dat zoo gul en gastvrij  
allen opneemt en verzorgt voor wie op eigen bodem geen veilige plaats meer is. Van  
gisteravond wordt ons geseind: Breda wordt ten gevolge van het bombardement op  
Antwerpen overstroomd door vluchtelingen. De Zuid-Nederlandsche Tram bracht veertig  
345 stampvolle wagens gevluchten aan. De treinen uit Roozendaal zijn overvol en doen het  
aantal vluchtelingen met honderden stijgen. Met alle mogelijke en onmogelijke  
vehikels, zelfs te voet, komen ze naar Breda. Het Steuncomité tracht allen – en het  
zijn er voor vandaag circa drieduizend – onder dak te brengen en de bevolking helpt  
prachtig mede. Tal van aanbiedingen voor gratis opneming kwamen in; een aanbod van 6  
350 of 8 personen is geen zeldzaamheid. Klein Wolfslaar te Ginneken bood aan gratis zoo  
noodig tweehonderd menschen te bergen, het Leger des Heils bood aan dagelijks 170  
menschen te spijzigen. De gemeente richt eenige gebouwen tot nachtverblijf in, en  
kocht een honderdtal dekens aan. Het Steuncomité heeft groote behoefte aan dekens en  
vraagt dringend dengenen die wat dek voor de arme vluchtelingen kunnen missen, dit  
355 aan haar adres, Boschstraat, Breda, te willen zenden. Het Comité richtte zich per

draad tot den Minister van Binnenlandsche Zaken met het verzoek toe te staan, dat in België woonachtige Nederlanders, thans naar hier gevlucht, in de Rijkstoevluchtsoorden worden opgenomen. Men seint ons uit Rotterdam hedennacht: In den loop van den avond zijn hier uit het Zuiden een aantal treinen aangekomen, stampvol met vluchtelingen uit Antwerpen. Een groot deel stapte hier uit, terwijl anderen de reis naar Den Haag voortzetten. Het onder dak brengen van die honderden en nogmaals honderden kostte zeer veel hoofdbreken. Voor zoover de aangekomenen onbemiddeld waren, werd hun een tijdelijk onderkomen verschaft in de loodsen der Holland-Amerikalijn en in de werkinrichting van hulpbehoevende blinden. Er waren evenwel ook onder de vluchtelingen zeer velen, die in staat waren om zichzelf logies te verschaffen.

#### Het Kamerlid Van Kol.

Naar men meldt zou het Kamerlid de heer Van Kol heden naar België vertrokken zijn.

#### Plaatsing van krankzinnigen uit België.

Als antwoord op het telegram van het Steuncomité te Breda aan den Minister van Binnenlandsche Zaken betreffende plaatsing van krankzinnigen uit België, is het navolgende antwoord gekomen: Blijkens bericht van betrokken gestichtsbesturen kunnen geplaatst worden: in gesticht Voorburg te Vught 175, in gesticht Reinier van Arkel te 's-Hertogenbosch 50 rustige vrouwelijke, daaronder verpleegsters begrepen. Voor beide gestichten bij voorkeur katholieken. Het gesticht Vrederust te Bergen-op-Zoom 15 vrouwen, mits protestanten. Zusterhulp voorloopig niet noodig. De formaliteiten der krankzinnigenwet behooren te worden in acht genomen, .

#### De inbeslagneming van granen te Groningen.

De inbeslagneming te Groningen van granen, ingevolge de aanschrijving van minister Treub, is, meldt de "Prov. Gron. Ct.", namens den burgemeester uitgevoerd door ambtenaren van den gemeentelijken keuringsdienst voor eet- en drinkwaren, bijgestaan door politie-ambtenaren. Bij geen der belanghebbenden werd eenige moeilijkheid ondervonden. Allen waren bereid hunne hoeveelheden tarwe en rogge voor de door den minister vastgestelde prijzen af te staan. Vanwege de gemeente zijn eenige pakhuizen gehuurd om de in beslag genomen granen te bergen, in afwachting van nadere instructies van den minister.

#### De Fransche schatkist en de Banque de Francs.

Bij het door de Fransche legatie verstrekte exposé in zake den toestand der Fransche schatkist en de positie der Banque de France merkte wij gistenen op dat de cijfers aangaande de oorlogskosten, zooals zij eenerzijds in een ons gezonden afschrift, anderszijds in een door een der correspondentie-bureau's oversprek? vertaling voorkwamen, niet klopten. Het Fransche exposé vermeldt als cijfer der voorschotten voor de kosten in verband met het begin van den oorlog twee miljard en 100 millioen, het correspondentie-bureau gaf op drie miljard en 100 millioen. Wij treffen thans een overeenkomstig exposé in de Engelsche bladen aan. Daarin wordt het cijfer van twee miljard en 100 millioen genoemd, dat dus het juiste blijkt te zijn. Hieruit volgt dat Frankrijk in de eerste oorlogswapen iets minder heeft uitgegeven dan Duitschland, waar de Rijksbank aan de regeering mk. 2? miljard had voorgesloten. Daarbij is in het oog te houden, dat Duitschland een grooter leger had te mobiliseeren en naar twee fronten had te vervoeren, doch aan de anderen kant dat het systeem van requisitiebons en oorlogsschattingen in het vijandelijk land de oorlogskosten in Duitschland heeft beperkt.

#### Uit Hongarije.

Geheimer Rat Leo Lanczy schrijft in de "W. Fr. Pr.", dat de betalingstoestanden in Hongarije ondanks het moratorium betrekkelijk gunstig zijn te noemen. De groote industrieën, de ijzer-, steenkool- en houtindustrie, hebben van het moratorium bijna geen gebruik gemaakt en de Boedapester instellingen slechts in geringe mate. Minder gunstig staat het natuurlijk met den manufacturenhandel. De gang van zaken bij de steenkolenmijnen is onveranderd gebleven. De meelfabrieken hebben een goeden afzet en daarmee overeenkomende verdiensten. Daarentegen is de gang van zaken bij de ijzerindustrie, machinefabrieken en textielindustrie, met uitzondering van die groepen welke voor het leger werken, zeer zwak en valt nog geene verbetering te bespeuren. Ook het bouwbedrijf staat stil, daar ook de staat geen groote orders kan geven.



**Douaneontvangsten van Noorwegen.**

Sedert het uitbreken van den oorlog zijn de douaneontvangsten van Noorwegen met kr. 2.5 milliard verminderd. De achteruitgang in September bedraagt ca. 30% vergeleken met September 1913, hetgeen echter nog eene verbetering sedert Aug. beteekent. Over laatstgenoemde maand bedroeg de achteruitgang nl. meer dan 50%.

**Uit Oostenrijk-Hongarije.**

Naar gemeld wordt, hebben de Oostenrijksche banken in het begin van den oorlog zeer groote bedragen wissels bij de Oostenrijksch-Hongaarsche Bank verdisconteerd. Dientengevolge is hun kaspositie thans zeer gunstig. Bij het Wiener Giro- und Kassenverein bedroegen de kasmiddelen op 30 September Kr. 27,30 miljoen tegen Kr. 0,78 miljoen op 30 Juni. Bij het Clearinghuis te Weenen bedroegen de afrekeningen in de laatste week van September Kr. 79 miljoen tegen Kr. 182,50 miljoen verleden jaar. Bij de Postspaarbank, waar de afrekeningen in Augustus met 30% waren gedaald, is de toestand daarentegen meer normaal geworden. De inlage op cheque-conto waren zelfs hooger dan verleden jaar. Wat den stand der wisselkoersen op het buitenland betreft, deze blijft, naar aan de "F. Ztg." wordt geschreven, zeer ongunstig. De Oostenrijksch-Hongaarsche Bank stelt slechts wissels op het buitenland beschikbaar met machtiging van het legerbestuur, wanneer het dus invoer voor het leger ten velde betreft en daar op de open markt slecht weinig wissels verkrijgbaar zijn, loopen de koersen voor verdere handelstransacties" sterk op. Berlijn noteert reeds 128,50 d.i. 9% agio, met de koersen op andere landen ie het nog slechter gesteld. Voor de zakenwereld veroorzaakt dit zware verliezen bij het afdoen van oude schulden in het buitenland.

**De Deutsche Oorlogsleening.**

BERLIJN, 7 Oct. (W. B.) Volgens hier ontvangen mededeelingen wordt blijkbaar van Engelsche of Fransche zijde in Italië het gerucht verspreid, dat Deutsche firma's door de Deutsche regeering zouden worden aangespoord buitenlandsche crediteuren met stukken der oorlogsleening te betalen. Deze geruchten zijn van allen grond ontbloomt. De oorlogsleening is door het binnenland bijeengebracht. Reeds uit dien grond vervalt ieder belang voor de regeering om het buitenland daarin te betrekken. (Voorzooover wij de mededeeling in buitenlandsche bladen hebben gelezen, was het niet de Deutsche regeering, maar traden Deutsche firma's zelfstandig op om te trachten hunne buitenlandsche cliënten met stukken der oorlogsleening te betalen. Red.)

**DE OORLOG, 8 oktober 1914**

**[ALGEMEEN HANDELSBLAD, No. 27841]**

[Donderdag 8 October 1914]

**EDITIE VAN 4 UUR.**

**DE OORLOG De algemeene toestand. — De beschieting van Antwerpen. —Op het Westelijk en Oostelijk oorlogstooneel. — De "E 9" vernielde een Duitschen torpedojager. — Brieven en Berichten uit de oorlogvoerende landen.**

**De algemeene toestand.**

De beschieting van Antwerpen is begonnen. Over de Nethe gekomen zijnde, hebben de Duitschers hun zwaar geschut opgesteld, en beschieten daarmede de stad. Tegelijk verscheen boven de stad een Zeppelin, die bommen uitwierp. Op verschillende plaatsen ontstond brand. De beschieting duurde den geheelen nacht voort. De Engelsche troepenmacht heeft met zwaar scheepsgeschut de buitenste fortelinie bezet. Leger en overheid zijn voornemens tot het laatst weerstand te bieden. De gemeenteraad heeft in geheime zitting een motie aangenomen, waarin gezegd wordt: "De burgerlijke overheid, vertrouwend op het legerbestuur, is voornemens weerstand te bieden tot het laatst en liever de stad te laten beschieten dan ze over te geven". De regeering verliet de stad om zich naar Ostende te begeven; ook de koning verliet met de koningin gisteren de stad. En een breede stroom van vluchtelingen, de benarde stad ontlopend, zoekt een schuilplaats op ons neutrale grondgebied, waar zij tenminste niet zijn blootgesteld aan het gevaar te worden doodgeschoten, waar zij een rustige ligplaats en voedsel vinden kunnen, en waar zij niet zullen worden verjaagd, door de nadering van den vijand. Dat is de zegen van de neutraliteit, dat zij gelegenheid geeft op een oase in den strijd, hulp en bescherming te verleenen aan ongelukkige, verjaagde vluchtelingen, die, uit huis en hof verdreven, de gastvrijheid van de menschlievenden buurman, inroepen. En overigens is het weer het gewone bericht: kleine gevechten, die

op het resultaat van den strijd, niet van groote invloed kunnen zijn. Van de  
verschillende gebieden, waar gestreden wordt, zijn de berichten schaars. De Franschen  
zijn weinig mededeelzaam; de ooggetuige, die de lotgevallen van het Britsche leger in  
Frankrijk boekstaafde, zwijgt; de Russen melden overwinningen, die door de Duitschers  
490 worden tegengesproken, en de Deutsche berichten over de gevechten in Russisch Polen  
worden ontkend door de Russen. Of dit de voorbereiding is van nieuwe groote  
veldslagen, of dat de censor zijn potlood met nog meer kracht laat werken dan  
gewoonlijk, of dat wij weer in het tijdperk zijn gekomen, waarin spreken zilver en  
495 zwijgen goud is, wij weten het niet. Zulke tijden van stilte komen in alle oorlogen  
voor – maar in dezen oorlog nog meer dan anders. Want er is een groot verschil  
tusschen den oorlog die nu wordt gevoerd en de oorlogen van vroeger. De oude manier  
van oorlogvoeren was het optreden van legers of legerkorpsen, in beperkte gebieden  
optredend, een gevecht leverende, wanneer daarvoor gelegenheid was, en zich daarna  
500 weer voorbereidend op een nieuwe ontmoeting; thans staan geheele volken gewapend  
tegenover elkander, de gevechten worden geleverd over slaglinies, die zich over een  
geheel land uitstrekken, en zij zijn zoo verward, zoo verspreid, zoo van elkaar  
afhankelijk en toch weer zoo op zich zelf staand, dat er een algemeene kennis van het  
geheele onderlinge verband noodig is, om den samenhang te vatten, Want nu worden geen  
505 gewone veldslagen meer geleverd, maar wij zien lange reeksen soldaten, zich  
uitstrekking over landen en gebieden, door steden en over rivieren, vaak van grens  
tot grens, in een zeer samengestelden en vaak onverklaarbaren strijd gewikkeld,  
waarvan men het begin kan waarnemen, maar het einde niet kan overzien. Zoodra die  
legermassa's met elkaar in aanraking komen, wordt er gevochten van het eene einde der  
510 lange linie tot het andere. Maar de strijders zelf, hier in lange tirailleurslinies,  
ginds in dichte massa's optredend, hier beschoten door infanterie- en machinegeweren,  
ginds door artillerie, weten niet wat er eigenlijk gebeurt. Zij gaan vooruit en  
achteruit, naar hun wordt geboden, zij schieten of worden beschoten, zien soms in een  
gevecht dat weken achtereen duurt, den vijand niet, gevoelen zijn tegenwoordigheid  
515 echter door het onophoudelijk vuren, en zijn na weken nog even wijs als bij 't begin.  
Cavaleriemassa's pogen de posities van den vijand te verkennen, hoog in de lucht  
snorren de aviateurs, pogend de opstelling van artillerie en reserves te doorgronden;  
de legerbevelhebbers weten dat zelfs de nacht ooggen heeft, en moeten steeds weer  
520 nieuwe maatregelen nemen om de opstellingen te wijzigen, zonder dat het doel, in hun  
opdrachten geschreven, wordt te kort gedaan. En steeds wordt het slagveld uitgebreid,  
steeds komen nieuwe troepen in het gevecht, zonder dat de berichten kunnen doen  
vermoeden, hoe de einduitslag wezen zal.  
Zoo gaat het in het Westen, zoo gaat het ook in het Oosten. Over de slaglinie, die  
zich van Verdun tot benoorden Arras uitbreidt, in een wijden boog duren de gevechten  
voort; en eveneens over de slaglinie die van Soewalki en Augustowo zich uitstrekt ver-  
525 voorbij de Deutsche oostergrens tot in de Karpathen. Op beide linies wordt met  
afwisselend geluk gestreden. En dat verklaart allicht de tegenstrijdigheid in de  
verschillende berichten.  
Volgens het Russische bericht hebben de Deutsche troepen verleden week een krachtigen  
aanval gedaan in het noorden, oostelijk van Soewalki, op de Russische stellingen die  
530 zich uitstrekken van Ossowez, over Sopotskir, naar Druskenchi. Vooral de aanval op  
het centrum, bij Sopotskir, was zeer krachtig; de Duitschers wilden daar  
klaarblijkelijk door de Russische linie breken, om zich een weg te openen naar  
Grodno, en de Russen over de Niemen terug té drijven.  
Die Deutsche aanval werd echter afgeslagen en de Duitschers trokken terug op  
535 Soewalki, waar zij een sterk opname-stelling hadden aangelegd. Van Deutsche zijde  
wordt dit bericht aangevuld met de mededeeling, dat de Deutsche troepen er in  
geslaagd zijn den cpmarsch der Russen voor Soewalki tot staan te brengen.  
De Engelsche marine heeft haar revanche voor den aanval van den onderzeeër "U. 9" op  
de drie Engelsche kruisers in de Noordzee. Een Engeisch onderzeesch schip, de "E. 9",  
540 heeft aan den mond van de rivier de Eenis een Deutschen torpedojager in den grond  
geboord. Een tweede torpedojager wist door een snelle vlucht aan de torpedo van de  
"E. 9" te ontkomen. De "E. 9" is behouden in de Engelsche haven teruggekeerd.

#### Op het Westelijk oorlogstooneel.

#### 545 De strijd in Noord-Frankrijk.

BERLIJN, 7 Oct. (W. B.) (Officieel.) Uit het groote hoofdkwartier wordt bericht: ?  
rechtervleugel ?gel in Frankrijk hebben nog niet tot een beslissing geleid. Aanvallen  
der Franschen in Argonne en vanuit het noordoostelijk front voor Verdun werden  
afgeslagen. Bij Antwerpen is het fort Broechem in onze handen; de aanvallers zijn  
550 ever een gedeelte van de Nethe getrokken en naderen den binnensten fortengordel. Een  
Engelsche brigade en de Belgen werden tusschen den buitensten en den binnensten

fortengordel teruggeworpen op Antwerpen. Vier zware batterijen, 52 stuks veldgeschut en een groot aantal machine-geweren werden op het slagveld buitgemaakt.

555 **Fransch communiqué.**

PARIJS, 7 Oct. (Reuter.) (Communiqué van ? uur.) Behalve op de twee vleugels, waar de aanvallen der Duitschers teruggeslagen werden, is het aan het front vrijwel volkomen kalm geweest. Op onze linkervleugel is de Duitse cavalerie tegengehouden ten noorden van Rijssel, waarheen zij terug was geworpen. Tusschen Chaulners en Roye is 560 het terrein dat wij vroeger hebben moeten opgeven, heroverd. Aan het centrum zijn wij op sommige punten vooruit gekomen. Van onze linkervleugel valt niets te vermelden.

**De beschieting van Antwerpen.**

ANTWERPEN, 7 Oct. (7 uur 's av.) (Van een bijz. medewerker.) De stad, donker sinds 565 een uur, is iets tot bedaren gekomen door het gerucht, dat een Belgisch-Engelsch leger den vijand weer over de Nethe geworpen heeft, maar de toestand is even wanhopig als dezen morgen en de stad maakt een kerkhofachtigen indruk, terwijl spleten licht uit kelderramen toonen waar men zich voor den nacht gereed maakt. De uittocht dezen 570 middag was, indien mogelijk, nog treuriger, daar men thans ook lammen, geparalyseerden en idioten vervoerde, somtijds de combinatie van dit alles en dezen middag dwaalde op het station een arme man, die in de eene hand zijn beddegoed en op den schouder een vrouwelijk wezen droeg, verlamd en wezenloos, dat als een stuk pakgoed ingeheschen moest worden, kermende geluiden uitslaande en in een hoek gezet, 575 kreunende den weg naar Holland insloeg. Iets later werd om een wagen gevraagd door 'n familie, waarvan de dochter door de ellende aan een zijde verlamd en verstandsverbijsterd was en die door behulpzame spoormannen weggedragen werd, angstig vasthoudende een pop uit doeken, het eenige door haar geredde voorwerp. Het geduld en de toewijding van de beambten en militairen te Esschen en Roosendaal het die 580 Roosendaal doen als vrijwilliger dienst om de vluchtelingen van water te voorzien en hun ellende te lenigen.

(Acht uur). Niettegenstaande alle wederzijdsche verzekering van Belgisch succes, schijnt de toestand uiterst slecht en is er geen hoop om de stad te behouden. Het 585 "Nieuws van den Dag" ontvangt het volgende bericht: Onze verslaggever seint uit Roosendaal, dat naar hij ?? vannacht om twee uur uit Antwerpen gekomen zijn, vernomen heeft, te middernacht de beschieting der stad is begonnen. De eerste granaten vielen in het zuidelijk gedeelte der stad en terstond daarop ontstond een groote uittocht van vluchtelingen. De Duitschers waren over de Nethe gekomen en hadden hun zwaar geschut opgesteld. Terwijl het zuidelijk deel der stad beschoten werd, verscheen er 590 een Zeppelin die bommen wierp op de olie-tanks bij Hoboken. Een begin van brand ontstond en men liet de olie uit de reservoirs loopen. De Duitschers beschoten toen ook het noordoostelijk deel der stad. De Zuiderstatie staat in brand. De voorstad Berchem moet zwaar geleden hebben. Een kruitmagazijn moet in de lucht gevlogen zijn. De beschieting heeft den geheelen nacht geduurd. Een sterke Britsche troepenmacht met 595 zware scheepskanonnen bezet de binnenste fortelinie, die men tot het uiterste wil verdedigen.

**Engelschen te België.**

LONDEN, 8 Oct. (Eigen Bericht.) De "Times" meldt uit Gent, dat de chaplain van de 600 British and Foreign Sailors Society te Antwerpen en de missionarissen naar Londen terugkeerden. Alle Britsche inwoners kregen den raad te vertrekken en Zondag jl. werd te hunnen behoeve een stoomboot gecharterd. De stoomboot "Amsterdam" lag gereed om het personeel der legaties en consulaten te vervoeren en is vermoedelijk gisteren 605 vertrokken. Men vermoedt dat de Duitse strijdkrachten die Antwerpen aanvallen, 125,000 man tellen, voorzien van een groot aantal veldkanonnen, eenige zware stukken van 28 c.M. en waarschijnlijk een stuk van 42 c.M. Ons wordt medegedeeld {Radiografisch is gemeld,} dat een nieuwe afdeeling Engelschen te Ostende geland is, en morgenochtend voor Antwerpen zal zijn.

610 **Wie zal de eerste zijn?**

LONDEN, 8 Oct. (Eigen Bericht.) Het gerucht gaat hier, dat de Keizer het ijzeren kruis en 25,000 mark heeft beloofd aan den eersten man die Antwerpen binnen komt.

**De toestand te Antwerpen.**

615 Onze bijzondere correspondent te Antwerpen seint ons uit Roosendaal d.d. 8 Oct.: Welk een verandering in één dag! Ja, wel wist men, niettegenstaande de optimistische berichten in de Antwerpsche bladen, dat de toestand vrij ernstig was – maar toch kwam

de officieele waarschuwing van den militairen gouverneur, dat zij, die zich in veiligheid ? stellen de stad zoo spoedig mogelijk moesten verlaten, nog onverwachts. Maar nu stond het daar in officieele kennisgevingen zwart op wit: de toestand was van dien aard, dat in Antwerpen en de andere in de Stelling liggende gemeenten, het bombardement ieder oogenblik kon worden verwacht. Een onbeschrijfelijke opwinding was het gevolg van deze publicatie; allen, die zich ook maar even uit de omgeving los konden maken, pakten hun boeltje bij elkaar en vluchtten de straat op. Waar was het noorden! Waar het noordoosten? Velen wisten het niet eens en toch was hun aangeraden in die richting te vluchten. Het station was weldra overstromd met mannen, vrouwen en kinderen, auto's, rijtuigen, vrachtkarren, tilburies, sjeesen, ja, de meest zonderlinge voertuigen, beladen met de meest uiteenlopende artikelen, doorkruisten de straten. In het centrum van de stad, de Keizerlei, de Liestraat en de Meir werden nagenoeg alle winkels gesloten. In de algemeene opwinding luisterde men er nauwelijks naar, dat er door een Duitsche vliegmaschine weder een bom was uitgeworpen – gelukkig zonder veel meer dan eenig materieel nadeel aan te richten. Het projectiel was terecht gekomen op een huisje in de Schapenstraat. De zoon des huizes was juist op den zolder en zijn moeder in het benedenhuis. Wonder boven wonder kwamen zij er echter beiden zonder verwondingen af; alleen een voorbijganger werd gekwetst, hoewel niet gevaarlijk. Ik ijlde naar het telegraafkantoor, om het nieuws te seinen – mis, alles gesloten. En steeds nog nam het aantal vluchtelingen toe, vooral aan de Schelde was de drukte geweldig. Het aantal voertuigen, dat daar in allerlei richtingen stond opgesteld, schatte ik op meer dan 300. Plotseling – het is ongeveer half twee – klinken weder eenige zware kanonschoten. Juist bevind ik mij in een der zijstraten aan de Schelde. "O, God, pas op, ze schieten op de kinderen", wordt gegild en in een oogenblik is de straat schoon. Daar komt over de Suikerrui een troepenafdeeling met de van de forten afkomstige kanonnen, die in veiligheid worden gebracht. Er is haast geen doorkomen aan en te midden van die enorme drukte hoor ik plotseling de kreet: Vive le roi, vive la reine. Werkelijk duikt daar te midden van at die rij- en voertuigen een grijze auto naar voren, waarin koning Albert en zijn gemalin zitten. Hoe juicht het volk het vorstelijke echtpaar toe, voor een oogenblik al zijn leed vergetend. Wat het zwaarst is, moet het zwaarst wegen: hij mag niet in handen van de "Dutsen" vallen. Tot het laatst is hij gebleven en nu gaat hij, als zoovelen zijner onderdanen. De auto kan niet verder, moet als alle andere wachten tot er ruimte is. Ik sfa er vlak achter. Eenige malen ? de koningin nog om ? "Achteruit" en "arrière" klinken gebiedend de stemmen van de gardes civiques, maar het volk blijft zijn vorst en zijn vorstin tot het laatst omringen, "Au revoir" roept een opgetogen man uit het volk; een oogenblik ontspannen zich de trekken van den vorst, die voortdurend met zijn gemalin in gesprek is – nog één oogenblik en dan rijdt het vorstelijk echtpaar de militaire schipbrug over naar den anderen kant van de Schelde. Spoedig zijn zij uit het gezicht verdwenen.

De Duitsche troepen zijn thans Lier gepasseerd. Hun front bevindt zich op 16 K.M. afstand van Antwerpen en strekt zich uit tot Linth. Ze zijn op verschillende plaatsen de Nethe overgetrokken. Zoo juist verneem ik echter van eenige militaire chauffeurs, dat ze hedenochtend iets moesten wijken, welke mededeling ik natuurlijk op het oogenblik niet kan controleren.

#### 665 **De forten om Antwerpen.**

Een onzer medewerkers schrijft ons over de stelling van Antwerpen: Gebouwd in de jaren 1860–1864 volgens de ontwerpen van den generaal de Brialmont, die hierbij de eerste was, die rekening hield met den invloed van het toen pas ingevoerde getrokken geschut, werd in de laatste jaren de vesting geheel gemoderniseerd als gevolg van de groote verbeteringen op artilleristisch gebied, zooals de invoering van projectielen met groote brisante springladingen, de grootere dracht van het geschut, het invoeren van mobiel belegeringsgeschut, enz. Hiertegen waren n.l. de forten niet meer bestand en bovendien was de trefkans op deze groote, hooge forten zeer aanzienlijk, terwijl hun afstand tot de kern te groot was om deze bij eene beschieting voldoende te kunnen beschermen. De oude omwalling van de kern werd, mede in verband met de uitbreiding van de van de stad van de havenwerken, geslecht en vervangen door eene ruime kernstelling op den rechter-Schelde-oever, waardoor stad en havenwerken op een afstand van pl.m. 5 K.M. in een grooten boog worden omsloten. De forten en werken in deze lijn worden nu beschoten, terwijl de Duitsche artillerie over de forten heen, ook de stad bombardeerde.

Het noordelijk gedeelte van deze tweede lijn van weerstand wordt gevormd door een wal, met een goed geflankeerde natte gracht en bestemd tot opstelling voor infanterie en, in hefkoepels, ook van licht snelvuurgeschut. Vóór dezen wal ligt het oude fort

685 Merxem. Het zuidelijk gedeelte bestaat uit de verbeterde forten No. 1-7 van den ouden  
fortenkring, alsmede in de tusschenliniën uit verschillende tusschenwerken met  
onderlinge afstanden van ongeveer 500 M., welke door infanterie, mitrailleurs en door  
licht snelvuurgeschut van 7,5 c.M. in hefkoepels worden verdedigd. Eene bijzonderheid  
690 hierbij is nog, dat al deze werken in tweede linie onderling vereenigd zijn door een  
ijzeren hek met daarvoor eene droge gracht, welke van uitgebreide

695 ijzerdraadversperringen is voorzien.  
De hoofdlijn van weerstand werd gevormd door een fortenkring, welke een afstand van  
10-15 K.M. van de stad heeft, zoodat deze hierdoor, ook wanneer de stadsuitbreiding  
tot de tweede lijn van weerstand is gevorderd, voldoende tegen een bombardement kan  
worden beveiligd. Het zijn de forten uit dezen kring, die door de Duitsche troepen  
700 reeds zijn genomen; het zijn die gelegen tusschen de Demer en het Schelde-Maas-  
kanaal.

Op den linker-Scheldeoever, waar een aanval minder te vreezen is, wordt de lijn van  
weerstand gevormd door enkele oudere fortevale Ste Marie, Zwijndrecht en Crulbeke,  
een verdedigbaren wal tusschen de forten Zwijndrecht en St. Marie en enkele nieuwere  
705 werken, welke op de schets zijn aangegeven en die, voor zoover mij bekend is, nog  
slechts ten deele gereed zijn.

Met behulp van de tijdelijke versterkingskunst zullen vermoedelijk deze laatste  
werken in de afgelopen weken wel zoo krachtig mogelijk zijn ingericht.

705 Wat de inundatiën betreft, is bekend, dat o.a. op het noordfront, met behulp van bij  
vloed ingelaten Scheldewater, eene inundatie kan worden gesteld in de polders St.  
Arme, Beveren en Corderen tot aan onze grens en in de polders Wilmarsdonck en  
Austruweel tot aan den spoorweg Antwerpen-Roozendaal. Voorts eene kleine inundatie op  
het Zuidfront, in het land van Hoboken, eveneens met behulp van bij vloed ingelaten  
710 Scheldewater gesteld, terwijl het mij, in weerwil van het daartoe vereischte hooge  
inundatiepeil, niet onwaarschijnlijk voorkomt, dat ook het Oostfront voor een deel  
door inundatiën is gedekt.

#### **De sterkte van het Duitsche westerleger.**

715 PARIJS, § Oct. (Reuter.) Officieel wordt medegedeeld, dat de sterkte van het Duitsche  
leger op het Westelijk oorlogstoneel bedraagt 23 actieve legerkorpsen, 18  
reservekorpsen, en bovendien verschillende divisies landweer en landstormtroepen.

#### **In de loopgraven.**

720 Nauwelijks een nacht gaat er voorbij voor de troepen in de loopgraven zonder een  
alarm, seint, de correspondent van de "Times" te Parijs. En intusschen trachten de  
soldaten elkaar in allerlei vermetele daden te overtreffen. Zoo was er een, die in  
den donkeren nacht een poging deed om een Duitsche mitrailleur te vermeesteren. Hij  
kroop op zijn buik tot op enkele meters afstand van zijn doel. Hij verraste de wacht,  
725 die hij doodde en bracht de mitrailleur bij zijn kameraden. En in de vreugde over  
zijn succes kroop hij ten tweeden male terug om ook de munitie te halen.

Op een nacht de vorige week trachtten de Duitschers onze linie te verbreken. Zij  
deden een aanval op onze loopgraven, verwarden zich echter in de  
prikeldraadversperringen en werden door ons met geweervuur en de bajonet afgemaakt.  
Overigens echter is de hoofdzaak kanonvuur en steeds weer kanonvuur en vooral de  
730 zware Duitsche kanonnen, door de Engelsche soldaten "zwarte Marie" gedoopt, richten  
grote verwoestingen aan. Soldaten, die van de stellingen aan de Aisne terugkeeren,  
doen daarvan de gruwelijkste verhalen. De uitwerking van de projectielen is  
vreeselijk, in een omtrek van 40 of 50 voet wordt alles vernietigd en de in den grond  
geslagen gaten zijn zoo groot dat auto's en menschen er gemakkelijk in verdwijnen.  
735 Onlangs kwam een projectiel terecht onder een troep van veertig paarden; allen werden  
in stukken geslagen, van een sergeant in de buurt zich bevindend, werden slechts een  
been en arm teruggevonden. En zoo duurt hier de strijd voort, dag aan dag. Maar,  
merkt de correspondent op: de beslissende factor ligt niet hier.

740 Een medewerker van het "Journal des Débats" werd in het Woevre-gebied door de  
Duitschers gevangen genomen. Hij werd door een Pruisischen luitenant ondervraagd over  
de stellingen der Fransche troepen. "Ik begeerde niets te weten en keek zoo dom als  
ik eenigszins kon; ik werd bedreigd, maar tevergeefs. Toen zei de luitenant tot mij:  
Mijn vriend, ge zult nu gratis een mooi vuurwerk te zien krijgen." Men boeide me,  
bracht me naar de streek waar een gevecht werd verwacht en wierp me in een loopgraaf.

745 Ik viel op mijn rug en lag daar met zes Duitsche soldaten naast me staande. Te vier  
uur begon de slag. De Fransche granaten vlogen over de loopgraaf. Weldra werd het  
rumoer erger en ik dacht dat mijn laatste uur geslagen was. Daar ontplofte een onzer  
projectielen. Hoofden, armen en stukgescheurde lichamen schenen rond te vliegen en  
met doffen slag neer te vallen. Mijn positie, op den bodem van de loopgraaf, had me

750 gered. Ik had niet het minste letsel bekomen, maar was bedekt met bloed. De Pruisen in de loopgraaf waren allen dood. Ik kreeg weer hoop op redding; toen bezwijmde ik. Toen ik bij kwam lag ik op een brancard langs den weg. De Franschen hadden de loopgraaf genomen en ik was niet langer gevangene van den vijand.

755 **Laatste Berichten.**

Ontvangen na het ter perse gaan van dit nummer.  
De Nederlandsche gezant naar Oslo? Onze gezant te Antwerpen, jhr. Van V .  
gisterochtend via Vlissingen naar O?? ken, ter vestiging van de legatie aldaar.

760 **Van het Oostelijk oorlogstooneel.**

**Russen en Duitschers.**

BERLIJN, 7 Oct. (W. B.) Uit het groote hoofdkwartier wordt bericht: "De aanval der Russen in het gouvernement Soewalki is afgeslagen. Zij verloren 2700 gevangenen en negen machine-geweren. In Polen werden ten westen van Iwangorod in kleine gevechten, waarin wij de overhand behielden, 4800 Russen krijdsgevangen gemaakt."

**Het bombardement van Przemysl.**

PETROGRAD, 8 Oct. (R. T. A.) Uit Lemberg wordt gemeld, dat de zware Russische artillerie zonder ophouden de vesting Przemysl bombardeert, waarbij de werken in de stad langzaam maar zeker worden vermeld. In talrijke huizen werd reeds brand veroorzaakt door de granaten. Alle pogingen van Oostenrijksche zijde om de bezetting te hulp te komen mislukten, waarbij de Oostenrijkers tevens groote verliezen leden.

**Uit het Verre Oosten.**

775 **Yap bezet.**

LONDEN, 8 Oct. (Reuter.) Een telegram uit Peking meldt, dat volgens inlichtingen van Duitse zijde de Japanners het eiland Yap (Carolniën-eilanden) hebben bezet. (Yap is het eind of beginpunt, zooals men het nemen wil, van den Ned.-Indischen telegraafkabel der Duitsch-Nederlandsche telegraafmaatschappij. Red. Hbld.)

780 **Op Zee.**

**De Britsche onderzeeër "E. 9".**

LONDEN 8 Oct. (Reuter.) De "Daily Telegr." meldt, dat de onderzeesche boot "E. 9", die te Harwich is teruggekeerd, zich op slechts honderd meter afstand van den Duitschen torpedojager bevond en op dien afstand de goede gelegenheid afwachtte. De eerste torpedo miste, de tweede was raak. De torpedojager zonk vrijwel onmiddellijk. Zij was in tweeën gebroken. Zeelieden verklaren dat de boot in drie minuten in de diepte was verdwenen. Een andere torpedojager nam de vlucht, hetzelfde lot vrezend.

790 **BELGIE.**

**De nat.**

LONDEN, 8 Oct. (Eigen Bericht.) De "Times" verneemt uit Ostende, dat veertien dagen Donai door de Duitschers werd aangevallen, Donderdag werd het genomen en de inwoners zouden zeer streng zijn behandeld.

795 **Naar de Kanaalkust.**

LONDEN, 8 Oct. (Eigen Bericht.) Volgens de "Daily Ohron." leek het dat de nieuwe Duitse legermacht die noordelijk van Rijssel oprukte de bedoeling had niet alleen om den weg naar Antwerpen te blokkeeren maar ook om achter de bondgenooten om de kust van het Kanaal te bereiken.

**Aan de Limburgsche grens.**

Men schrijft ons: Op het kasteel Hocht, waar een dochter van graaf Du Monceau woont, die echter met haar gezin bij familie op Nederlandsch grondgebied vertoeft, was nog slechts een gezelschapsdame, Nederlandsche van geboorte, aanwezig. De oprijlaan van dit kasteel ligt slechts door den straatweg gescheiden van de uitspanning Tournebride, het laatste huis van de rij huizen die door de Duitschers verbrand zijn. Een twaalftal Duitschers kwam het kasteel binnen om te onderzoeken, of er geen franc-tirers waren. De dame ging met hen mee door de geheele bezitting waar ze niets verdachts vonden. Na gegeten en gedronken te hebben, gingen ze heen, zonder in het kasteel en de daarbij behoorende prachthoeve iets beschadigd te hebben. De Duitschers trokken ook voorbij het dorpje R?ckheim. Hier nu is een verbetergesticht voor jeugdige misdadigers. Eenige beweren, dat de Duitschers het deden, een andere lezing, die wij voor de juiste houden, zegt dat de directeur de deur openzette tot vluchtten, kortom alle jeugdige bandietjes zijn er van door en ofschoon ze allen

gestichtskleeren dragen, zal het toch kunst zijn ze weer op te pikken. Er schijnen er verschillende hier in Maastricht rond te lopen.

#### Moderne ontploffingsmiddelen.

820 Sedert de uitvinding van het buskruit, die veelal, hoewel niet met juistheid  
toegegeven wordt aan Rerthold Schwarz in 1353, heeft men het eenige eeuwen zonder  
andere ontploffingsmiddelen moeten doen. Het was reeds 1845, toen Schönheim in Bazel  
een andere bruikbare explosiefstof vond in het schietkatoen, dat ook thans nog veel  
825 gebruikt wordt. Daarna volgde de nitroglycerine, die het hoofdbestanddeel vormt van  
het dynamiet en vervolgens kwamen er nog andere nitroverbindingen bij, welker werking  
nog heftiger is dan van het dynamiet en die onder verschillende namen bij de moderne  
legers in gebruik zijn. Behalve nitroverbindingen heeft men in den laatsten tijd nog  
andere stoffen als ontploffingsmiddelen voorgesteld, die nog geen brede toepassing  
830 gevonden hebben, doch die wij straks toch even zullen noemen. Vooraf zij echter in  
het kort wat verteld van de bereiding en eigenschappen van de meer gebruikelijke  
ontploffingsmiddelen, in de eerste plaats het schietkatoen. Dit wordt vervaardigd,  
door gezuiverde, gekaarde katoen te brengen in een men van geconcentreerd  
salpeterzuur en zwavelzuur, waardoor de katoen zgn. genitreerd wordt. Dit nitreeren  
835 geschiedt dikwijls in speciaal geconstrueerde centrifuges, welke met een deksel  
afgesloten kunnen worden en waaraan een afzuigleiding voor de zuurdampen verbonden  
is.. In de centrifuge brengt men eerst ca. 240 ko. van een mengsel van 1 d. 1.  
salpeterzuur met 3 d.l. zwavelzuur. Daarna wordt de centrifuge langzaam aan het  
draaien gebracht en men brengt er thans bij kleine hoeveelheden ongeveer 8 ko. katoen  
840 (watten) in. Dan verhoogt men de snelheid van de centrifuge en laat haar ongeveer een  
half uur doordraaien. Alsdan is de nitreering beëindigd. Nu verhoogt men de snelheid  
nog meer, zoodat het zuur uitgeslingerd wordt. Daarna kan men de nitrocellulose, d.  
i. de schietkatoen met tangen uit het toestel halen. Voor het gebruik moet ze geheel  
zuurvrij gemaakt worden, daar er anders op den duur ontledingen optreden, waardoor de  
845 schietkatoen minderwaardig wordt. Daartoe wordt ze flink gewasschen, eerst met  
verdunde sodaloog, vervolgens met water. Dit geschiedt gewoonlijk ook weer in een  
centrifuge.

Vervolgens wordt het materiaal nog eens met water uitgekookt. Ook hiermede is dé  
reiniging nog niet afgelopen; er kunnen nog altijd sporen zuur aanwezig zijn,  
850 terwijl het wenschelijk is, deze geheel te verwijderen. Het materiaal wordt daarom in  
een hollauoer, ongeveer zooals deze bij de papierfabricatie gebruikt wordt,  
fijngemalen en vervolgens nog eens, ook weer door centrifugeeren gewasschen. De aldus  
gereinigde schietkatoen moet dan verpakt worden, hetgeen meestal geschiedt in houten  
kisten, die met sterk papier of met zink bekleed zijn. Het is natuurlijk wenschelijk,  
dat elke kist zooveel mogelijk materiaal bevat en daarom wordt het er met kracht  
855 ingeperst, zoodat elke kist 80 à 100 K.G. droog schietkatoen bevat. Hét bruto-gewicht  
is nog grooter, daar men het product voor de verzending een vochtgehalte van ca. 30%  
laat behouden. Dergelijk nat schietkatoen is moeilijk tot ontploffing te brengen,  
levert dus geen gevaar op bij de verzending en kan ook onderworpen worden aan de  
bewerkingen, die noodig zijn voor het vervaardigen van de patronen.

860 Dit vervaardigen van patronen geschiedt als volgt: Het gewicht schietkatoen, dat voor  
een zeker aantal patronen noodig is, wordt in water opgeroerd tot een gelijkmatige  
suspensie verkregen is. Van deze vloeistof tapt men telkens zooveel af, als voor een  
patroon noodig is. Door voerpersen verwijdert men dan de grootste hoeveelheid water  
en geeft gelijktijdig het materiaal den vorm van een worst, die reeds de juiste  
865 doorsnede heeft van de later te vervaardigen patroon. Deze worst wordt in een tweede  
pers gebracht, waarin door zeer sterke samendrukking de lengte ervan zooveel  
verminderd wordt tot men de juiste maat van de patroon verkrijgt. Dit napersen  
geschiedt langs hydraulischen weg. Men perst zooveel patronen tegelijk, dat elke pers  
ca. 1 K.G. materiaal bevat. Dit komt overeen met een te persen patroon-oppervlakte  
870 van ca. 200 c.M2. Daar nu de druk, noodig om den patronen de gewenschte hoogte (ca.  
5-c.M.) en de gewenschte vastheid te geven ca. 1000 K.G. per 1 c.M2. bedraagt, is de  
totale druk in elke pers 200,000 K.G.

De geperste patronen kunnen waar het gewenscht is, nog verschillende mechanische  
bewerkingen ondergaan. Zoo is het voor zeemijneh noodig, dat de eindvlakken glad  
875 afgeschaafd worden, om de geheele lading gelijkmatig te Kunnen opbouwen. Of wel, men  
draait de persstukken conisch af om er torpedo's mede te laden, of ook zuiver  
cylindrisch. Vervolgens is het noodig de patronen met een centrale boring te  
voorzien, om er een slaghoedje in te plaatsen. Voor het vervaardigen van rookeloos  
kruit moeten de geperste stukken in dunne plaatjes gezaagd worden, en zoo kan men al  
880 naar den eisch nog velerlei mechanische bewerkingen toepassen. Dit geldt echter  
uitsluitend voor schietkatoen, dat nog een zeker vochtgehalte bezit. In drogen

toestand is het materiaal echter hoogst explosief en kan dan geenerlei wrijving  
weerstaan. Toch zijn er dikwijls gevallen, dat men volkomen droge direct tot  
ontploffing te brengen patronen noodig heeft. Om het gevaar van zulke patronen,  
885 zoowel bij het transport als bij het gebruik, te verminderen, moeten ze een speciale  
bewerking ondergaan. Deze bewerking bestaat in het z.g.n. "paraffineeren" d.w.z. in  
het dompelen van de patronen in een bad van gesmolten paraffine. Na afkoeling is dan  
de patroon geheel omgeven met een glad laagje paraffine, zoodat, wanneer ze tegen  
890 elkaar of een ander oppervlak liggen, de paraffinelaag de wrijving opneemt, en de  
schietkatoen zelf daaraan niet blootstaat.  
Bij patronen, uit natte schietkatoen vervaardigd, is het wenschelijk, dat deze hun  
oorspronkelijk watergehalte houden, daar bij het gedeeltelijk uitdrogen ook het  
boven genoemde gevaar zou kunnen optreden. Om dit uitdrogen te beletten, worden de  
natte patronen z.g.n. "geaetheriseerd", d.w.z. gedurende korten tijd gedompeld in  
895 azijnaether. Daardoor wordt de buitenoppervlakte van de patroon gedeeltelijk  
opgelost, doch na verdamping van den azijnaether vormt zich dan een zeer harde korst,  
die alle uittreding van vocht naar buiten belet, zoodat zulke patronen volkomen  
stabiel zijn. Zonder vrees voor veranderingen in de lading kan men er dus granaten en  
projectielen mee vullen en deze bewaren.  
900 Wat de eigenschappen van het schietkatoen betreft, het volgende. In een vrije ruimte  
aangestoken, brandt het zonder explosie met een groote, gele vlam. De ontvlaming  
plant zich echter in schietkatoen enorm snel voort; 8 maal zoo snel als in gewoon  
kruit. Daarom kan men op een laagje kruit een stukje schietkatoen leggen en  
aansteken, zonder dat het kruit zelf in brand gaat. Eén slag met een hard voorwerp op  
905 schietkatoen, doet het echter ontploffen. De ontploffing beperkt zich evenwel meestal  
tot de direct getroffen doelen. Tot volledige explosie is de schietkatoen te brengen  
door middel van een kleine lading knalkwik; dus met behulp van een slagsas. De  
ontploffing is dan veel heftiger dan van kruit, terwijl schietkatoen het voordeel  
heeft, geen rook te vormen, waaraan het ook zijn veelvuldige toepassing voor het  
910 vervaardigen van rookeloos kruit dankt. Behalve hiervoor en voor het vullen van  
granaten, torpedo's en mijnen wordt het voor oorlogsdoeleinden gebruikt voor het  
opblazen van hindernissen, tunnels, gebouwen, bruggen, enz., waartoe het schietkatoen  
wegens zijn brisante werking bij uitstek geschikt is. Men heeft b.v. gevonden, dat  
voor zulk werk de kracht van schietkatoen ca. 6 maal zoo groot is als van kruit. Om  
915 de bruikbaarheid van het schietkatoen nog te vermeerderen, voegt men er wel sterk  
zuurstofhoudende stoffen, zooals kaliumchloraat of salpeter aan toe. Patronen,  
vervaardigd uit schietkatoen, waaraan bariumsalpeter is toegevoegd, komen in Engeland  
onder den naam van Potentitepatronen in den handel. Die welke gemaakt zijn me behulp  
van bariumsalpeter heeten Tonitépatronen.  
920 E. C. ?UXHERLAND. (Wordt vervolgd.)

#### **FRANKRIJK.**

##### **Jacht op een luchtschip.**

LONDEN, 7 Oct. (Reuter.) Volgens berichten uit Bordeaux werd op 5 dezer in de buurt  
925 van Reims een Duitsch luchtschip gezien, dat eerst over de Fransche linies vloog en  
zich daarna weder naar de Duitsche linie wilde begeven. De sergeant-aviateur Frantz  
en de soldaat-mecanicien Quenault bestegen een luchtschip gewapend met een  
mitrailleuse en maakten jacht op het Duitsche luchtschip. Het merkwaardige gevecht  
werd met spanning gevolgd door de Fransche en Duitsche soldaten, die uit de  
930 loopgraven waren gekomen. Zeer hoog in de lucht viel het Fransche luchtschip het  
Duitsche, waarin twee mannen zaten, in de flank. Een dezer werd gewond, en de  
Duitsche motor werd geraakt en ontplofte bijna onmiddellijk, waardoor het schip in  
brand raakte en neersmakte op de Fransche linies. De beide Duitschers waren geheel  
verbrand. De Fransche luchtvaarders werden door hun kameraden met gejuich ontvangen.  
935 Sergeant Frantz, die reeds de médaille militaire bezat, kreeg het Legioen van eer en  
de mecanicien Quenault ontving de médaille.

##### **Elzas-Lotharingen weer Fransch.**

In een stuk in de "Temps" bepleit de heer Paul-Albert Heimer de hereeniging van  
940 Elzas-Lotharingen met Frankrijk. Van annexatie mag geen sprake zijn: men annexeert  
vreemd land, men hereenigt wat eens bij elkaar behoorde. Elzas-Lotharingen keert tot  
Frankrijk weer als tot een moeder: het zal een familiehereeniging zijn. Hoewel deze  
oorlog is uitgebroken door een geheel andere oorzaak, schrijft de heer Heimer, moet  
nu toch meteen de sinds '71 bestaande quaestie opgelost worden. Frankrijk en geheel  
945 Europa is verplicht de onrechtvaardigheid van toen te herstellen. Geen enkele  
Franschman, die is uitgetrokken om een einde te maken aan de Duitsche hegemonie, zal  
het zwaard wenschen op te steken, voordat dit vraagstuk, dat sinds vier en veertig



jaar de Europeesche politiek beheerscht, is opgelost. Het bloed, dat thans vergoten  
wordt, moet den terugkeer van Elzas-Lotharingen tot Frankrijk verzekeren. De redactie  
950 van de "Temps" plaatst het artikel zonder commentaar.

#### **Tegen spionnen.**

Het Fransche hoofdkwartier heeft proclamaties uitgevaardigd, waarin wordt  
aangekondigd dat elke Duitscher die in burgerkleeding achter de troepenlinies wordt  
955 gevonden, als spion zal worden behandeld. Zij die zulke lieden van kleeding hebben  
voorzien en de militaire autoriteiten niet hebben gewaarschuwd zullen als  
medeplichtigen behandeld worden. Elke Duitscher die achter de troepenliniën ontdekt  
wordt en niet op den eersten eisch zich overgeeft, zal worden doodgeschoten. Elk  
troepje van meer dan drie gewapende Duitschers achter de troepenliniën ontdekt zal  
960 worden beschouwd als zich schuldig te maken aan plundering en als plundersaars worden  
terechtgesteld.

Ieder, burger of militair, schuldig aan diefstal op de slagvelden, zal voor een  
krijgsraad terecht staan.

#### **Een brief van een officier.**

De "Temps" publiceert eenige passages uit een brief van een officier. Deze schrijft  
o.m.: Twee dagen rust in een dorp, waar wij weer wat tot ons zelf zijn gekomen. Welk  
een genot eens niet meer dat geschut te hooren! Daarna een klein marschjo naar het ?  
aadstation. Werkelijk, dat deed me genoeg weer eens een trein te zien. In het  
970 voorbijgaan heb ik wat sigaretten kunnen koopen, een sinds lang ongekende weelde. Je  
kunt je niet voorstellen, wat dat beteekent: sigaretten te kunnen koopen. Niet dat er  
gebrek is aan tabak, integendeel. Maar een sigaret – zie je, dat beteekent het  
beschaafde leven, weer een glimp van het normale zijn. Tijdens het inladen kon ik wat  
schoenen koopen voor m'n troep – de kerels waren den koning te rijk. Denk eens aan:  
975 er waren erbij, die aan de voeten slechte gaten hadden met een stukje leer er om. De  
"Boohes" zijn hals over kop verdwenen met achterlating van 19 kanonnen en een massa  
materieel. De mannen, die in staat zijn om te werken, zijn met gebonden handen  
weggevoerd naar Duitschland om loopgraven te maken tegen de Russen. Allons, dat zal  
voor de Duitschers wel het begin van het einde beteekenen en voor ons een weinig  
980 rust. De oorlog is vreeselijker dan iemand had kunnen denken, maar hij zal een zegen  
zijn, als hij tot gevolg heeft, dat we weer kunnen herademen en voortaan leven zonder  
vrees voor den dag van morgen. Wij vechten voor het aankomend geslacht en daarvan  
zijn we allen diep overtuigd. Ik behoef je zeker niet te zeggen, dat we maar zoo  
weinig mogelijk denken aan de achtergeblevenen. Ons leven is, het rondvliegen van die  
985 gevaarlijke kogels dan niet meegerekend, waaraan je trouwens wel went, is niet zonder  
bekoring. Je leeft met je soldaten haast als met broers. Over het algemeen zijn het  
flinke types, onze soldaatjes. De oorlog, zoodat die tegenwoordig genoemd wordt, is  
een vreeselijk iets, maar er zijn toch ook nog wel mooie kanten aan. Het vechten van  
vroeger, man tegen man, viel meer in den aard van onze soldaten. Nu vecht je –  
990 tenminste wat ik er tot nog toe van gezien heb – op kilometers afstand van elkaar, in  
loopgraven ingegraven. Tot op dit oogenblik heb ik pas 5, zegge vijf Duitschers  
gezien, en dan nog allen door den kijker.

#### **De houding van Turkije.**

995 Een "Temps"-artikel over de houding van Turkije, welke houding het blad een "défi a  
l'Europe" noemt in verband met de afschaffing der capitulaties, besluit de "Temps"  
met de volgende bedreiging: Wij hebben Turkije een inschikkelijkheid betoond, waarvan  
het misbruik heeft gemaakt, ons vertrouwen en onze lichtgeloovigheid uitbuitende. Wij  
hebben, niettegenstaande alles, willen gelooven in de mogelijkheid van een opleving  
1000 van Turkije. Wij hebben het Turksche volk ons geld geleend, en daarvan heeft het zich  
bediend tegen ons. Zonder zich in oorlog te bevinden, sluit het de Dardanellen,  
meenende voor ons den korentoevoer af te sluiten. Het lokt grief op grief tegen zich  
uit. Wij willen op het oogenblik de uitbarsting van de crisis, welke in het Oosten in  
wording is, niet verhaasten – maar men moet zich te Konstantinopel vooral niet  
1005 verbeelden, dat de afrekening voor onbepaalden tijd is uitgesteld.

#### **DUITSCHLAND.**

##### **Duitsche kabels verbroken.**

1010 LONDEN, 8 Oct. (Reuter.) Het vakblad de "Electrical Engineer" deelt mede dat de  
Engelschen elf Duitse kabels hebben afgesneden of althans de verbinding er van  
hebben verbroken. Vijf van deze kabels die door het Engelsche Kanaal gaan, eindigden  
op Rorkurn?; de zes andere zijn lijnen tusschen Duitschland en Engeland.

**Kunstwerken in het vijandelijk land.**

1015 BERLIJN, 8 Oct. (W. B.) De directeur-generaal der Koninklijke Musea, dr. Bode, verklaart in den "Lokal-Anzeiger" omtrent de quaestie van het behoud der kunstwerken in het vijandelijk land: Het is mijn overtuiging dat alle cultuurlanden de voortbrengselen van hun kunst en hun rechtmatig bezit aan kunstwerken moeten behouden; dat wij de bescherming van monumenten, zoo goed als in het eigen land, ook  
1020 in het vijandelijk land uit te oefenen hebben. Het streven van het Berlijnsche Museumbestuur zal er op gericht zijn, dat Duitschland na een zegevierende beëindiging van den oorlog, niet het voorbeeld zal volgen, dat Engeland gaf door de wegvoering der beeldhouwwerken van het Parthenon en Frankrijk onder Napoleon I door de plundering der kunstschaten van bijna alle landen van Europa.

1025

**De Cubaansche gezant te Berlijn.**

Naar wij van particuliere zijde vernemen moet het ons door Reuter uit New-York geseinde bericht, overgenomen uit de "New-York Times", op een vergissing berusten, aangezien een onzer stadgenooten eenige dagen geleden den Cubaanschen gezant te  
1030 Berlijn benevens den zoon en de familie van den heer Quesade in vollen welstand in het hotel "Adlon" te Berlijn aantrof.

**ENGELAND.**

**De Canadeesche troepen.**

1035 LONDEN, 7 Oct. (Reuter.) Het eerste contingent Canadeesche troepen is afgekomen en zal naar een kamp in het midden van het land werden gezonden om zich voor te bereiden voor den actieve dienst.

**RUSLAND.**

1040 **Russische tegenspraak van Duitse berichten.**

PETROGRAD, 8 Oct. (R. T. A.) Betreffende de mededeeling van den Duitsechen generalen staf, door bemiddeling van het Wolffsbureau gepubliceerd en waarbij de slagen bij Augustowo en Soewalki als beslissende overwinningen voor de Duitse wapens werden voorgesteld, meent de Russische generale staf te kunnen volstaan met te wijzen op den  
1045 overhaasten terugtocht van het Duitse leger van de Memel en Bobz naar de grens van Oost-Pruisen, welke terugtocht soms het karakter van een vlucht aannam, waarbij artillerie, mitrailleurs, treinen en talrijke gevangenen verloren werden, als zijnde evenveel afdoende aanwijzingen, waardoor de officieele Duitse mededeelingen ten volle gelogenstraft worden en tevens in het licht gesteld wordt welke middelen de  
1050 Duitschers bezigen om bij hun troepen den moed erin te houden en om het vertrouwen in hun onoverwinnelijkheid te sterken. Het W. B. en Korr. B. sturen berichten de wereld in over dreigende vijandelijkheden in Afghanistan tegen Rusland, onlusten in het oostelijk deel van Perzië, toebereidselen voor een revolutie in Russisch Turkestan. De R. T. A. is gemachtigd in verband met deze mededeelingen te verklaren, dat het  
1055 contingent troepen in Afghanistan niet noemenswaardig is uitgebreid. Trouwens, sinds het uitbreken van den oorlog in Europa is er geen enkel geloofwaardig bericht ontvangen, hetwelk het vermoeden sou hebben kunnen wekken, dat in Afghanistan een oorlog werd voorbereid of wel troepenconcentratie aan de grenzen plaats vond. Hetzelfde valt te zeggen aangaande de beweerde ontruiming van Perzië door de  
1060 Russische troepen, van de z.g. onlusten in de Perzische provincies en van de revolutie in Turkestan, welke geruchten waarschijnlijk uit dezelfde koker zijn gekomen als die betreffende Finland, Russisch Polen, Odessa en Moskou, waarover die agentschappen overvloedig berichten verstrekken aan de Duitschers en Oostenrijkers.

1065 **ALBANIË.**

Essad-pasja dietafot?.

Wie denkt thans eigenlijk nog ? Albanië? Alleen in Italië schijnt men hiervoor op het oogenblik nog belangstelling te hebben en zoo is het een Italiaansche courant, de "Stampa", die het bericht brengt dat Essad-pasja als dictator de Albaneesche  
1070 hoofdstad is binnengetrokken. Essad had de strategische punten der stad door zijn volgelingen doen bezetten en tegenover dat argument is de Albaneesche Senaat gezwich. Aan Essad werd meegedeeld, dat hij als president der voorloopige regeering is gekozen en benoemd tot opperbevelhebber.

Essad heeft zijn intrek genomen in den konak waar hij de leden van het corps-diplomatique ontving. Zeer vriendelijk sprak hij tot den Italiaanschen gezant Oliotti, dankbaar voor de hulp hem indertijd door de Italianen verleend; hatelijk liet hij zich uit jegens den Oostenrijkschen consul, wien hij meedeelde te Nisj in het Servische hoofdkwartier 20.000 Oostenrijksche gevangenen te hebben gezien.

1075

1080 **Van Dag tot Dag.**

**België in Nederland.**

Op het oorlogsterrein ben ik geweest, toen ik Dinsdag een bezoek bracht in het huis No. 73 op het Rokin, waar eenige vrouwen uit ons midden Belgische vluchtelingen pogen te steunen en voort te helpen. Gangen en kamers waren overvol met pakken onder- en bovengoed. Vrouwen, kinderen en mannen kwamen binnen en werden geholpen aan wat ze noodig hadden. Het was een komen en gaan zonder einde, maar lustig ging het werk door der vrouwen, die de hulp organiseerden en die poogden allen onder dak te brengen.

En dit is nu een ernstige taak. Want het zware Duitsche geschut bombardeert de forten van Antwerpen en bedreigt stad en omgeving. Een zwerm vluchtelingen zoekt redding in ons land. Bij honderdtallen komen ze in onze zuidelijke steden aan, en per trein en boot stroomen ze Rotterdam en Amsterdam binnen. Ik zag er velen en sprak met enkelen. Zelfs nu nog, in onze rustige omgeving, toonden de vluchtelingen hoezeer de angst en ellende hen als een schrikbeeld vervolgen. Daarvan krijgt men treffende staaltjes te hooren van de personen, die de vluchtelingen overbrachten. Angstig huilend kropen de arme kinderen naar hun moeders, wanneer er een troepje Nederlandsche soldaten in hun grijze uniformen voorbijtrokken. Verschrikt sprongen zij op, als een bakkerskar werd dichtgeslagen; zij werden dan herinnerd aan de verschrikkelijke ontploffingen van de springende granaten. En steeds meer van de vluchtelingen zoeken hier redding, zoodat geheel ons volk helpen moet om die redding te geven.

Het Nederlandsche comité tot steun van Belgische en andere slachtoffers zag door dien drang van noodlijdenden zijn arbeid plotseling zoodanig toegenomen, dat het op een andere wijze moest gaan werken, dan tot dusver het geval was. Men had zich nu niet meer te bemoeien met enkele vluchtelingen, die men aan de stations had af te halen om ze daarna door te zenden naar de personen, die bereidwillig aangeboden hadden, om eenige vluchtelingen in hun huis op te nemen. Dit ging vrijwel zoo lang ze niet met honderden maar bij dozijnen kwamen. Eenigszins omslachtig en tijdroovend waren natuurlijk de maatregelen die men nemen moest om te vernemen wie helpen wilde, hoevelen men voor zijn rekening kon nemen. Vol? beste menschen, die vol medelijden de arme vluchtelingen waren, hadden formulieren in te vullen, waarop zij zich bereid verklaarden, een of twee vrouwen, een vrouw met kinderen, jonge meisjes of een gezin in hun huis onderhoud te verschaffen. En dan moest nog op zulk een formulier worden ingevuld, voor hoe lang men zich het lot van deze ongelukkigen zou aantrekken. En meestal werd dan ingevuld: "zoo lang de oorlog duurt, of naar de omstandigheden". Vaak was het moeilijk, om het allen naar den zin te maken. De een wilde alleen een vrouw hebben, de ander een man, ?el een ander een paar kinderen. En dan trof men bij de vluchtelingen weer zulk een sterken onverbreekbaren familieband aan, dat man, vrouw of kinderen niet meer van elkaar wilden. Samen hadden zij het vreeselijke granaatvuur doorstaan, samen waren zij uit node verwoeste huizen gevlucht, samen hadden zij daarna de ontberingen geleden en nu wilden zij in het land, dat hen zoo liefderijk opnam, ook niet meer van elkaar gescheiden worden. En de besprekingen en correspondenties, door dit alles noodig, waren reeds zeer bewerkelijk toen slechts dozijnen kwamen.

Maar nu kwam de groote, breede stroom. De toeloop van vluchtelingen bereikt op het oogenblik een hoogtepunt. Toen onlangs het Belgische parlamentslid Van de Cauwelaert aan het comité vroeg, hoeveel vluchtelingen in Nederland geplaatst konden worden, moest men zeggen, dat dit niet zoo dadelijk opgegeven kon worden. Wat op kleine schaal was aangevangen, moest eerst op groote schaal worden voortgezet. Geen formulieren meer, waarop aangeboden werd, onderhoud voor een, twee, drie Belgen. Neen, nu moeten de vluchtelingen bij honderd tegelijk onder dak gebracht kunnen worden. Reeds zijn er in verschillende streken van ons land comités gesticht, die voor het onderhoud van een bepaald getal uitgewekenen willen zorgen, of zijn er personen, die het opnemen van vluchtelingen daar willen regelen. Maar steeds komen, er nog meer over onze grenzen, brengen de booten te Rotterdam honderden vluchtelingen aan, die tijdelijk de barakken van de "Holland-Amerika-Lijn" vullen. En dan komen er bij het comité telegrammen aan: zooveel honderd Belgen zijn er in Rotterdam, zooveel in Roosendaal, zooveel in Breda enz. Waarheen kunnen wij ze doorzenden? is dan de ingrijpende vraag. Het comité hoopt op die vraag steeds een antwoord te kunnen geven. Het hoopt, dat vele particulieren of vereenigingen in ons geheele land hun huizen beschikbaar zullen stellen, om den armen vluchtelingen een onderdak te verschaffen en voor hun onderhoud te zorgen, opdat zij in een rustige omgeving tenminste een deel van de doorgestane ellende en angst zullen vergeten.

1145

## Naspeuringen van Paul Theelen: 8 tot 30 oktober 1914

Iedereen moet medewerken. Kunnen zij, die gebouwen in orde brachten, voor gewonden in geval ons land in den oorlog betrokken werd, in die zalen en gebouwen nu geen vluchtelingen, tijdelijk, herbergen? Zijn er geen ledige huizen beschikbaar te stellen, waar vrouwen en kinderen geherbergd kunnen worden, terwijl vriendelijke menschen uit dorp of stad gezamenlijk voor het onderhoud zorgen? Laat men gaarkeukens oprichten, gelijk men in Bussum zoo wijs van plan is, waar voor tien cents per persoon in het groot voedsaam eten verkrijgbaar wordt gesteld. Hebben de vluchtelingen een onderdak, dan kunnen ze dus, als men hun de bons verstrekt, gemakkelijk voedsel bekomen.

Deze gedachten kwamen bij mij op toen ik luisterde naar wat vluchtelingen vertelden en ik besepte hoe noodzakelijk het was dat alle Nederlanders helpen. België is op het oogenblik een martelaarsnatie. Het lijdt geheel buiten eigen schuld en toedoen. Het deed zijn plicht en handhaafde de eer en den naam van alle neutrale naties, door zijn onzijdigheid te handhaven. De bouwvallen van Luik en Namen en zoovele steden en dorpen, en het bombardement van Antwerpen, welks donderslagen wij in Nederland hooren, herinneren ons aan onzen eereplicht om den Belgischen vluchtelingen een noodhaven aan te bieden. Helpen wij de commissie.

Voor wie alom in den lande helpen wil met aanbiedingen en giften herhalen wij, dat het secretariaat gevestigd is Kalverstraat 64, terwijl de afdeeling huisvesting is op het Rokin 73. Het Nederlandsche comité tot steun van Belgische en andere slachtoffers bestaat uit de volgende bestuursleden: de heeren G. van der Aa, consul-generaal van België, eerevoorz.; mr. Th. Stuart, voorz., J. Th. Boelen, Léon Delbez, Bern. J. Veldhuis, secretarissen; mr. G. J. Fabius (Kasvereeniging), penningm., allen te Amsterdam. Leden zijn de volgende personen: Jonkvr. J. de Beaufort, Doorn; A. G. Boissevain, Amsterdam; I. v. d. Bosch, gep. vice-admiraal, 's-Gravenhage; dr. G. E. A. Broese van Groenou, Haarlem; prof. H. Burger, Amsterdam; J. Cock, cand.-notaris, Haarlem; K. J. A. G. baron Collot d'Escury, burgem. van Hontenisse (Zeeland); Jos. M. Delville, Amsterdam; J. C. Dekker Jr., Amsterdam; C. A. G. Deterding, directeur der N.V. Acetylena, 's-Gravenhage; C. A. J. v. Dishoek, Bussum; W. E. C. Druyvesteijn, Amsterdam; mej. L. C. van Eeghen, Amsterdam; mr. H. J. D. D. Enschedé, Aerdenhout; Ed. Gerzon, Amsterdam; dr. H. C. Deuken, Apeldoorn; W. A. Hamelberg, Amsterdam; J. Hannema, Amsterdam; mej. M. Hubrecht, Doorn; L. van Humbeek, Amsterdam; A. Jacot, architect, Amsterdam; mr. Richard Janssen, Amsterdam; Jan A. Laan Jr., Wormerveer; J. M. C. Mijnlieff, 's-Gravenhage; Chr. Nuys, Amsterdam; Henri van Oppen, Maastricht; Jos. van Raalte, Vlissingen; mr. dr. A. B. G. M. van Rijckevorsel, Den Bosch; mr. W. C. Th. v. d. Schalk, Amsterdam; Joan H. Schmitz, Amsterdam; F. Smits v. Waesberghe, Breda; Frans Verbunt, voorz. Ned. Roode. Kruis, afd. Tilburg, Tilburg; J. J. F. Verdonck, Hengelo (O.); M. Vivario, Amsterdam; dr. F. G. Waller, directeur der Ned. Gist- en Spiritusfabriek, Delft; mr. W. J. M. Westerwoudt, Amsterdam; P. J. J. de Wit Jr., Helmond, en mr. J. H. Worst, Amsterdam.

### ONDER DE STREEP.

In den weg.  
De vergelding. — Het was te Leuven, in de bresde Stationsstraat, waar tusschen de tot puinhoopen ineengevallen huizen er nog enkel intact is, een breed boerenhuis, met wijde porte-cochère waarvoor Duitse schildwachten af en aan gaan. Dat is de "Kommandantur", het bureau van den militairen bevelhebber. Wij automobilisten stonden voor die deur, en spraken met een paar officieren; een patrouille doodskophuzaren was juist voortkomen, de paarden trippelden terug en op zij voor de vreemd gevormde muurbrokken en puinhoopen. Kort daarop rammelde een wagentje de straat door, vier burgers zaten er op, met wat huisraad vermoedelijk kwamen ze van een dier kort tevoren verwoeste arbeidershuisjes, die om de fabrieken langs het Leuvensche kanaal staan. "Halt", riep plotseling een der officieren, "aussteigen und hier kommen". Bleek en angstig klommen de mannetjes van hun wagentje af, en kwamen trillend voor de gevreesde stoep staan. Zij verwachtten het ergste... Maar de officier beval hun ieder een bezem te halen en netjes weg te vegen wat herinnerde aan den doortocht der huzarenpaarden. Wij bleven rustig toezien, hoe de vier mannen met nijdige korte vegen de straat reinigden..., het karretje, met een vermoeid, oud paard, dat in de achterbeenen doorzakte, wachtte moe voor een hoop half verkoold huisraad, dat uit een deuropening over de straat uitlag. En terwijl wij, automobilisten, op ons gemak toekeken, ging het vreedzame werk voort, bleek en bevend veegden de burgers het vuil in een hoek... Het wagentje rammelde de straat uit. Een half uur later. Door het nauwe, omhoogkringelende keienstraatje van een dorp, klimt onze auto omhoog. Het hoornsignaal trilt in de ruiten der gesloten huisjes, en de motordreun ratelt ever de

hobbelige keien. Huisdeuren, slaan dicht, en angstige gezichten kijken om gordijntjes... het zouden de Duitschers kunnen zijn en angstig, geïntimideerd is het arme Vlaamsche boerenfolk. Dan, op een straathoek, plotseling een knal, scherp en  
1215 kort, als een hevige slag tegen de rustige geveltjes. Het blijft een oogenblik stil, de auto hinkt even door op het stootende, niet meer op den luchtband veerende achterwiel. Maar kort heeft de stilte geduurd, dan gaan deuren en open, en vensters, en komen verschrikte mannen, vrouwen en kinderen toesnellen. Als zij hooren, dat het  
1220 schot slechts een kort oponthoud van de vreemde auto in hun dorp als gevolg medebrengt, dan is er groote opluchting en vreugde onder hen, want tot nu toe is hun dorp van branden gespaard gebleven. Wij automobilisten werken aan ons wiel, en bemerken niet, in de inspanning van den arbeid, hoe een rammelend wagentje de dorpsstraat langs komt, met vier mannen kleintjes erop, met wat armzalig huisraad, en een moe, oud paard er voor. Pas als het wagentje stilstaat, vlak bij de plek waar wij  
1225 zwoegen aan den stuggen achterband, zien zij op. Weer wacht het wagentje ledig, nu voor een kleine herberg... het schonkige paardje staat er moe, op de achterbeenen doorgezakt, voor te suffen. Maar daarachter staan vier mannetjes, ieder een glas lambic in de hand, en kijken naar ons automobilisten; zij spreken niet, maar lachen, zij lachen zonder geluid, grijnzende van eerlijke, gulle pret. De automobilisten  
1230 zwoegen voort, warm en stoffig, in het straatje waarvan de keien en geveltjes gloeien in den zonnebrand. En de mannen zien toe, en lachen, lachen, en knikken elkander toe, en drinken hun glazen uit... Het wagentje rammelt weg over de hobbelkeien... In de stille dorpsstraat klinkt het regelmatige piep-hijgende geluid van de luchtpomp... de achterband zwelt langzaam op.

1235

#### **Allerlei.**

##### **Oorlogs-nood onder de dieren.**

– Wanneer je buitenlandsche tijdschriften en kranten opneemt in de hoop, nu ook eens iets te lezen, dat niet te maken heeft met den oorlog, dan komt men volslagen  
1240 bedrogen uit. Er is bijna geen Fransche, geen Engelsche, geen Duitsche krant, die ook slechts het bescheidenste gedeelte van haar inhoud beschikbaar stelt voor eenig ander onderwerp; in de advertentie-rubrieken zijn het slechte de zwart-omrande annonces, die de eenige aandacht trekken. En toen ik dus op de leestafel, na lang en vruchteloos snuffelen, stapels buitenlandsche kranten door kijkend, eindelijk in een  
1245 der Duitsche bladen een opschrift las, dat op den Berlijnschen Dierentuin doelde, verheugde ik mij over de zoo ijverig gezochte, maar tot dusver onvindbare afleiding voor het gruwbare onderwerp van oorlog, oorlog en steeds weer oorlog... Evenwel, mijn vreugde was niet onvermengd, aangezien mij al spoedig bleek, dat ik een artikel las, waarin het Berlijn publiek werd medegedeeld, welke voorzorgen de directie van den  
1250 "Zoologischer Garten" getroffen had, teneinde bij den algemeenen nood-toestand in het onderhoud van het levend gedierte te voorzien. Dus stond zelfs dit in verband met den oorlog! Het Deutsche opstel begon met de insinuatie, dat de Parijsche dierentuin er zooveel ernstiger aan toe was; zóó ernstig zelf, dat men eigenlijk moest spreken van een hongersnood onder de dierlijke bevolking van den Parijschen "Jardin des Plantes".  
1255 Hoe gunstig stak hier tegen af de uitnemende toestand van den Berlijnschen Zoo! – werd beweerd. De gewone contracten met de leveranciers voor den levenden inventaris van den grooten Berlijnschen dierentuin waren – zooals ook hier in ons "Artis" geschiedt – dadelijk na het uitbreken van den oorlog verlengd en wel tot 31 December, terwijl al vast bij voorbaat maatregelen waren getroffen, om zelfs daarna op gunstige  
1260 voorwaarden de noodige voedingsmiddelen voor het Berlijnsche gedierte te verkrijgen. Een en ander neemt evenwel niet weg, dat ook in dezen Duitschen Zoo de invloed van den oorlog zich laat gelden op de samenstelling van het menu voor de verschillende dieren. De voeding met meelwormen en miereneieren levert geen bezwaar op; die komen uit de Mark, en hebben niets met oorlog of vrede uit te staan. Ook de voeding van  
1265 de plant-etende herkauwers en zoogdieren brengt geen bezwaren mede; er blijkt voldoende hooi aanwezig te zijn, om geen zorgen vóór den tijd te koesteren. Edoch, het paardenvleesch is aanzienlijk in prijs gestegen, en ook is zeevisch bijna niet naar Berlijn te leveren. Dus werden de verscheurende dieren op rantsoen gesteld, en in plaats van kostbare paardenbiefstuk moeten zij zich tevreden stellen met allerlei  
1270 soort vleesch-afval, waarvan naam en herkomst eenigszins is het duister liggen. De voeding der slangen scheen aanvankelijk nog moeilijker, omdat deze fijnere vleeschsoorten verlangen, en den neus optrokken voor dood voedsel. Het publiek protesteerde tegen deze weelde. De directeur van den Berlijnschen Zoo heeft echter in herinnering doen brengen, dat slangen geen dure kostgangers zijn in een dierentuin,  
1275 omdat zij, zoowel in vredes- als oorlogs-tijd, tot uitnemende gewoonte hebben aangenomen, niet meer dan eenige malen per jaar te eten. De grootste zorg baarden de dieren, welke met zee-visch in het leven gehouden moeten worden. Men waagde zich

1280 echter aan eenige proeven, die uitnemend slaagden. Zoowel de zeehonden als  
zeeleeuwen, de visch- als zee-otters leerden in betrekkelijk korten tijd zoetwater-  
1285 visch nuttigen, in plaats van zoutwater-visch. De afwisseling scheen hun niet alleen  
goed te bekomen, doch ook best te bevallen. Wat dit betreft volgden zij het voorbeeld  
der Berlijners zelve, die bij gebrek aan voldoende aanvoer van zeevisch – waarom  
1290 werden er dan ook mijnen gelegd in het rijke vischwater onzer Noordzee? – zich wel  
leerden schikken in het eten van riviervisch. Zoo blijkt dan, dat de Berlijnsche  
dierentuin nog geen slachtoffers behoeft aan te wijzen van den oorlog. Ook het feit  
dat de directeur van den Duitschen Zoo zich zoo practisch aan de veranderde  
proviandeerings-omstandigheden weet aan te passen, vervult ons met voldoende  
vertrouwen, dat ook andere aan den oorlog onschuldige dieren-instituten, zooals  
bijvoorbeeld ook onze Artis-bevolking dezen winter kunnen te gemoet gaan, zonder  
1290 bevreesd te zijn voor een niet behoorlijke verzorging.

– □ – **Onderscheidingsteekenen** –

1295 Deze militaire versiering in den vorm van het dragen van vangsnieren, tressen, enz.  
vindt zijn oorsprong in ons land; zij stamt regelrecht uit onzen Tachtigjarigen  
Oorlog. In de eerste helft, dus nog in de zestiende eeuw, deserteerde een der  
1300 Spaansche regimenten, en liep met vlag en wimpel naar de onzen over; waarschijnlijk  
was het een commando, dat geheel uit N.-Nederlanders bestond. De Spaansche opper-  
bevelhebber Alva was zóó woedend over deze overlooperij, dat hij de strengste  
straffen uitdacht voer de deserteurs; en hij liet bekend maken, dat elke soldaat en  
1305 officier van het bewuste regiment onmiddellijk en zonder vorm van proces zou worden  
opgehangen, indien hij in Spaansche handen viel. De bedreiging maakte niet veel  
indruk op de overloopers. Zij zonden hem een boodschap, dat voortaan het geheele  
regiment zich zou voorzien van een eind strop, benevens een spijker, teneinde gereed  
te zijn, om dadelijk te worden opgeknoopt, bijaldien een hunner in Spaansche handen  
1310 mocht vallen; met andere woorden, niemand hunner dacht er aan, zich levend in handen  
der Spaansche erf-vijanden over te geven! Hun moedigen spot zetten zij kracht bij  
door werkelijk als nieuw onderscheidingsteeken een koord om den hals te dragen,  
waaraan een spijker was bevestigd. En omdat het hen bittere ernst was met de  
1315 verzekering, dat ze niet levend in 's vijands handen wilden vallen, vochten zij met  
zulk een doods-verachting, dat deze soldaten een bijzondere vermaardheid verkregen.  
Zoo ontstond later uit den hennepstrik van dit regiment een wollen of zijden snoer,  
later een gouden of zilveren tres, terwijl in plaats van den spijker gouden of  
zilveren stiften werden gemaakt als versiering. Ook werd het onderscheidingsteeken  
1320 niet meer om den hals gedragen, doch werd het aan de epauletten en op de borst  
bevestigd. Doch van herkomst is dit militaire distinctief oorspronkelijk van goed-  
Hollandsche huize.

**Duitsche soldaten-boeken.** –

1320 Dezer dagen werd in ons blad een overzicht gegeven van de lectuur, welke men hier te  
lande in verband scheen te mogen brengen met den oorlogs-toestand in het buitenland.  
Wij lazen in een der Münchener bladen een soortgelijke enquête, en daaruit blijkt,  
dat er een drietal boeken is dat de Beiersche soldaten bij voorkeur in den ransel  
pakten als eventueele lectuur te velde. Het waren voornamelijk het "Nieuwe  
1325 Testament", Goethe's "Faust" en Nietzsche's "Zarathustra". Natuurlijk laat de Duitsche  
pers niet na, den nadruk te leggen op den aard van dit drietal uitverkoren  
leesboeken, – het zachte, mystieke voelen, het oer-poëtische, en de gedachten-stem.  
Echter wordt er ook de nadruk op gelegd, dat het natuurlijk het ontwikkelde deel der  
soldaten is, dat deze keuze deed; de minder letterlievende strijders zullen wel een  
1330 ander soort boeken hebben meegenomen indien zij al niet verzuimden, zich van lectuur  
te voorzien. – □ –

**Uit Maastricht.**

Onze correspondent te Maastricht seint;  
1335 Ik verneem dat hedennacht in het gesticht Calvariënberg is gebracht het lijk van den  
heer De Caretat, burgemeester van Lanaeken, overleden te Hamont ten gevolge van een  
buikschot. De het lijk vergezellende Belgische militairen hebben zich aan de grens  
aan onze soldaten overgegeven. Het lijk is door dr. Brocx gehaald. Honderdvijftig  
Belgische soldaten zijn geïnterneerd.

1340 **Vluchtoord Oldebroek.**

De Regeeringscommissaris van het vluchtoord Oldebroek verzoekt comité's en  
overheidspersonen voortaan geen vluchtelingen meer daarheen te zenden, zonder te  
voren bij hem plaatsing voor dezen te hebben aangevraagd en van hem te hebben

verkregen. Hij kan die vluchtelingen anders als regel niet opnemen.

1345

**Belgische vluchtelingen.**

Men schrijft ons van Woensdag uit Bergen-op-Zoom:

1350

Dit is een dag geweest, zooals een mensch er niet dikwijls een doorleeft. 't Begon 's morgens vroeg al met het bericht, dat er te Futten op de grens duizenden gereed stonden om naar hier te komen, nu het verblijf te Antwerpen en omgeving elk oogenblik gevaarlijker werd. En ja, spoedig bleek dat gerucht waarheid. Want den geheelen dag stroomde het langs den Antwerpschen weg vluchtelingen. Ze kwamen in prachtige auto's en in de meest primitieve huifkarren. Met keurige equipages en eigen koetsiers, waarnaast op den bok een echte rasrond parmantig zat rond te kijken, maar ook met lange boerenwagens zoo van het land, waarop men bedden en kussens gelegd had, waarop de vrouwen en kinderen zaten. En de trams? Ze reden met extra-wagens en twaalf achter elkaar, terwijl de menschen toch nog aan de balkons hingen, om in Godsnaam mee te komen. Ja, het was een vreeselijk gezicht vooral dat der troepjes schamel gekleede vrouwen en kinderen, wier in doeken geknoopte plunje blijkbaar, hun eenig bezit uitmaakte.

1360

Dapper weerde zich echter onze Burgerwacht, die elk aankomend rijtuig dadelijk per fiets naar hét reeds vroeger beschreven lokaal voor de vluchtelingen bracht, waarbij ook alle trams stopten en waarin door de goede zorgen van het Damescomité de behoeftige vluchtelingen – we mogen het getal van gegoeden en behoeftigen samen gerust op een 1500 schatten – van koffie en brood werden voorzien.

1365

Gelukkig gingen velen in den loop van den dag verder. Maar toch kostte het – waar haast elk huis al vele vreemden herbergt – heel wat hoofdbreken de blijvenden, al was het slechts voor één nacht, onder dak te brengen. Doch het medelijden is nu eenmaal vernuftig. En sommige huizen lijken wel – zooals iemand geestig opmerkte – van elastiek te zijn en zich voortdurend uit te rekken.

1370

Trouwens, geen wonder, als men bedenkt hoe gemakkelijk eenzelfde lot ook ons had kunnen treffen! Dat onze hulpvaardigheid anders gewaardeerd wordt, blijkt wel uit het verzoek van sommige meergegoede vluchtelingen om in het voor hen ingericht gebouw – een vroegere Roomsche Katholieke kerk – een bus te plaatsen, ten einde met hun giften het Dames-comité te steunen. Maar misschien is daarvan nog sterker bewijs de verzekering eener Belgische vrouw, die met haar kinderen aan een goed onderkomen geholpen was "dat de madammekes van de Comiteit zoo met levenden lijve naar den hemel verdienden te gaan".

1375

Dat Nederland België niet goed gezind is, zal dan ook geen enkele Belg na zijn ontvangst te Bergen-op-Zoom langer beweren!

1380

**Een Zionistische leeszaal.**

Onder groote belangstelling, vooral van te Scheveningen logeerende vluchtelingen uit België, werd gisteravond in Hotel du Nord (einde Keizerstraat) de leeszaal geopend, daar door de Haagsche afdeeling van den Nederlandschen Zionistenbond gesticht. De openingsrede werd uitgesproken door den voorzitter van de Haagsche afdeeling, den heer dr. D. Cohen,

1385

In deze van vast vertrouwen in de toekomst van het Zionisme getuigende rede deelde de voorzitter o. a. mede, dat oorspronkelijk de bedoeling was in Den Haag een Zionistische leeszaal te stichten, dat men dit echter thans in Scheveningen heeft gedaan, met het oog op de talrijke vluchtelingen van Joodschen stam, waaronder zeer bekende en in de beweging vooraan staande Zionisten, die in de badplaats wonen. Die leeszaal, welke door ieder belangstellende kosteloos kan worden bezocht van 's morgens 10 tot half één, 's midd. 2 tot 5 en 's avonds 7 tot half tien, is tevens bedoeld als plaats van bijeenkomst en onderling verkeer van Zionisten en andere Joden er zullen cursusvergaderingen en lezingen worden gehouden, kortom men zal er in deze moeilijke tijden – moeilijker nog voor de Joden dan voor anderen – troost vinden door de aaneensluiting en vooral door het saamhorigheidsgevoel, dat het Zionisme in de eerste plaats aankweekt.

1395

Als commissaris van de bibliotheek stelt hij den heer W. Tr?eb aan de vergadering voor, als bibliothecares den heer S. Obstfeldt.

1400

Na den heer Cohen voerde de heer N. de Lieme, de bondsvoorzitter, het woord, de afdeeling gelukwenschende met haar stichting.

1405

Hij herinnert er in zijn toespraak aan, dat toen Vespasianus die het lot van Jeruzalem in zijn macht had, aan den profeet Zakkai een gunst toestond, deze niet de bevrijding vroeg van de stad, maar zich tevreden stelde met de leerschool. Hij begreep toch, dat de vrijheid van een stad niet kon afhangen van de gril van een machthebber, maar dat een volk niet te gronde gaat, wanneer het nog zijn nationale leerschool heeft.

- 1410 Zulk een leerschool is nu ook deze leeszaal, welke voor een bescheiden deel het Joodsch nationaal bewustzijn zal bewaren en aankweken...  
De heer Jean Fischer uit Antwerpen, Krakauer van geboorte en een der voormannen van het Zionisme spreekt in het Duitsch, en verklaart het hoopvol te achten, dat zoovele uit België gevluchte Joden hier aanwezig zijn, een bewijs dat zij niet wanhopen aan
- 1415 de toekomst - ook niet aan de toekomst van het Jodendom.  
Met een toespeling op hetgeen met België gebeurt zegt hij, dat geen volk het recht van bestaan heeft, wanneer het niet strijden wil voor zijn onafhankelijkheid. In de omstandigheden van deze dagen ziet hij een groote aansporing voor de Joden, zich aan hun nationaliteit te laten gelegen liggen, want meer dan ooit blijkt hoezeer het
- 1420 vredig samengaan van verschillende nationaliteiten een utopie is: de fabel van de revolutie van 1780 in nu wel voor goed ten einde. Hij maakt in het vervolg van zijn rede melding van den zeer bijzonderen nood waarin de Joodsche koloniën in Palestina door den oorlog zijn gekomen, daar deze immers uitsluitend afhankelijk zijn van den export harer producten, welke thans uiteraard stil ligt. Daarom zal men groote offers
- 1425 moeten brengen. Doch na den oorlog is een veel krachtiger opbloei daarginds te verwachten. Onder levendig applaus spreekt hij van de groote gastvrijheid door Nederland in deze dagen aan de vluchtelingen betoond. Het schijnt hier te lande vanzelf te spreken, dat men helpt en steunt en gastvrijheid bewijst. Maar de Zionisten overtreffen nog verre de overige Nederlanders daarin.
- 1430 Ook de heer dr. O. Hertz, uit Antwerpen, spreekt met dankbaarheid over hetgeen men deed niet slechts voor de Zionisten maar voor alle Joden, die vluchten moesten. Daar zij, helaas, thans zeer veel vrijen tijd hebben, wekt hij op tot een krachtige propaganda ook door middel van deze leeszaal.
- 1435 **Nederland en de Oorlog.**  
**Begrafenis schipbreukelingen.**  
Op de algemeene begraafplaats ie 's-Gravenhage werden beden ter aarde besteld de lijken van de te Scheveningen aangespoelde schipbreukelingen van de gezonken Engelsche kruisers. Aanwezig waren de Engelsche gezant en lady Johnstone, de heer
- 1440 Borger, van Engeland alhier; Litgow, officieel handelsvertegenwoordiger van Canada voor Nederland; V. It? Los. ouderling van de Engelsche kerk; George Wilson, voorzitter van de Engelsche Club; eenige dames en heeren leden van de Engelsche gemeente; de burgemeester, de heer Van Karnebeek; generaal Ker?k de Reus, divisie-commandant; kolonel ?abbema, commandant grenadiers en jagers; overste Van Suchtelen,
- 1445 commandant van het regiment grenadiers.  
Nadat het vuurpeloton grenadiers een salvo boven de kist had afgevuurd, richtte zich de stoet, terwijl aan de groeve de Koninklijke Militaire Kapel treurmuziek speelde, grafwaarts. Daar verrichtte de Engelsche predikaat, R?ford, den lijkdienst, waarna majoor Muller Massis, de commandant van het bataljon grenadiers, eenige woorden
- 1450 «prak. De Engelsche gezant dankte voor de gesproken woorden en de aanwezigen voor hun belangstelling.
- De Amerikaansche oogsten.**  
Het Landbouwbureau te Washington publiceert de volgende cijfers omtrent den oogst, waaraan wij ter vergelijking die van vorige jaren toevoegen.
- 1455 Stand maïs 72.9 (v. j. 63.3; tienjaarlijksch gemiddelde 80.6).  
Vlaszaad 77.4 (v. j. 71.7; 10?3- gemiddeld 78.5).  
Opbrengst maïs per acre 25.5 bushels (v. j. 22.2. gemiddeld 1908-1912 26.0).  
Opbrengst vlaszaad per acre 8.7 (evenals v. j., 1908-1912 8.2).
- 1460 Productie voorjaarstarwe 217 millioen bushels (v. j. 242 millioen).  
Productie voorjaars- en wintertarwe totaal 892 millioen bushel (v.j. 753 millioen).  
Productie haver 1 milliard 137 millioen bushel (v.j. 1 milliard 121 millioen).  
Gerst 197 millioen bushel (v.j. 173 millioen).  
Vlaszaad 17 millioen (v.j. niet opgegeven).
- 1465 De qualiteit der voorjaarstarwe bedraagt thans 78.0 (v. j. 92), van haver 86.4 (89.1), die van maïs in Kansas 52 (v. j. ??), in Indiana 74 (v. j. 80), Nebraska 67 (v. j. 69), Illinois 67 (v. j. 61), Missouri 58 (v. j. 44), Ohio 85 (v. j. 80), Iowa 81 (v. j. 77).